

KONCEPCJA OZNAKOWANIA POMORSKICH SZLAKÓW KAJAKOWYCH

W RAMACH PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNEGO

„POMORSKIE SZLAKI KAJAKOWE”

Opracowano w landbrand
na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Pomorskiego
kwiecień–październik 2015

aktualizacja VISion M&C
na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Pomorskiego
czerwiec 2018

landbrand
wyróżniamy miejsca

VISion
Management & Consulting

Spis treści

Spis treści.....	2
Wstęp	5
1. Metodologia oznakowania szlaków kajakowych	7
2. System oznakowania i standardy znaków	11
2.1. Oznakowanie drogowe umożliwiające oznakowanie dojazdów do miejsc wodowania.	11
2.2. Oznakowanie informacyjno-promocyjne	14
2.3. Lokalizacja znaków od strony wody	17
3. Zestawienie prognozowanych kosztów prac wynikających z koncepcji.....	19
4. Rekomendacje dotyczące zarządzania oznakowaniem w ramach projektu Pomorskie Szlaki Kajakowe	20
5. Zestawienie i charakterystyka szlaków kajakowych w województwie pomorskim	22
5.1. Szlaki Brdy (240 km)	25
5.1.1. Brda (w granicach województwa pom.) 130 km	25
5.1.2. Wielki Kanał Brdy (w granicach województwa pom.) 13 km	25
5.1.3. Zbrzyca 42 km	25
5.1.4. Ruda 13 km	26
5.1.5. Chocina 23 km	26
5.1.6. Młosina 3 km	26
5.1.7. Jez. Krępsko i Szczytno 7 km	27
5.1.8. Jez. Charzykowskie, Karsińskie, Długie 9 km	27
5.2. Szlaki Gwdy z Czernicą i Białą (66 km)	27
5.2.1. Gwda 15 km	27
5.2.2. Czernica 29 km	28
5.2.3. Biała 22 km	28
5.3. Szlaki Wdy (225 km)	28
5.3.1. Wda (w granicach województwa pom.) 140 km	28
5.3.2. Graniczna z Trzebiochą (16 km) i Pilica (7 km)	28
5.3.3. Jeziora Jelenie i Gołuć 9 km	29
5.3.4. Jeziora Cheb, Słupino, Słupinko 7 km	29
5.3.5. Kanał Wdy 18 km	29
5.3.6. Niechwaszcz 28 km	29
5.4. Szlaki Wierzycy (166 km)	30
5.4.1. Wierzycy 154 km	30
5.4.2. Wietcisa 12 km	30
5.5. Szlaki Wieprzy (85 km)	30
5.5.1. Wiepra i Pokrzywna (w granicach województwa pom.) 50 km	30
5.5.2. Studnica 35 km	31
5.6. Szlaki Słupi (224 km)	31

5.6.1.	Słupia 133 km.....	31
5.6.2.	Kamienica 36 km	31
5.6.3.	Bytowa 22 km.....	32
5.6.4.	Skotawa 33 km	32
5.7.	Szlaki Łupawy (114 km).....	32
5.7.1.	Łupawa 95 km	32
5.7.2.	Bukowina 19 km	33
5.8.	Szlaki Łeby (117 km)	33
5.8.1.	Łeba 104 km	33
5.8.2.	Chelst 13 km	34
5.9.	Szlak Redy (37 km)	34
5.9.1.	Reda 37 km	34
5.10.	Szlak Piaśnicy (6 km)	34
5.10.1.	Piaśnica 6 km	34
5.11.	Szlak Czarnej Wdy (Czarnej Wody) (13 km)	35
5.11.1.	Czarna Wda (Woda) 13 km.....	35
5.12.	Szlak Raduni (88 km).....	35
5.12.1.	Radunia 51 km	35
5.12.2.	Kółko Jezior Raduńskich 37 km	35
5.13.	Szlak Motławy, Martwej Wisły, Wisły Śmiałej, wewnętrznych wód Gdańska (52 km)	36
5.13.1.	Martwa Wisła, Wisła Śmiała, wewnętrzne wody Gdańska 35 km	36
5.13.2.	Motława 17 km	36
5.14.	Szlaki prawobrzeżnych ramion delty Wisły (99 km)	37
5.14.1.	Nogat (w granicach województwa pom.) 62 km	37
5.14.2.	Szarpawa 25 km.....	37
5.14.3.	Wisła Królewiecka 12 km	37
5.15.	Szlak Świętej i Tugi (25 km)	38
5.15.1.	Święta i Tuga 25 km	38
5.16.	Szlak Liwy (76 km)	38
5.16.1.	Liwa (w granicach województwa pom.) 76 km	38
6.	Rekomendacje i projekty oznakowania poszczególnych rzek.....	39
6.1.	Brda	40
6.2.	Wielki Kanał Brdy	40
6.3.	Zbrzyca.....	40
6.4.	Ruda	40
6.5.	Chocina	40
6.6.	Młosina.....	41
6.7.	Jez. Krępsko i Szczytno.....	41
6.8.	Jez. Charzykowskie, Karsińskie, Długie	41

6.9.	Gwda.....	41
6.10.	Czernica	41
6.11.	Biała	42
6.12.	Wda.....	42
6.13.	Kanał Wdy	42
6.14.	Graniczna z Trzebiochą i Pilicą	42
6.15.	Jeziora Jelenie i Gołuć	42
6.16.	Jeziora Cheb, Słupino i Słupinko	43
6.17.	Niechwaszcz.....	43
6.18.	Wierzyca	43
6.19.	Wietcisa	43
6.20.	Wieprza z Pokrzywną	43
6.21.	Studnica.....	44
6.22.	Słupia	44
6.23.	Kamienica	44
6.24.	Bytowa	44
6.25.	Skotawa.....	44
6.26.	Łupawa.....	45
6.27.	Bukowina	45
6.28.	Łeba	45
6.29.	Chełst	45
6.30.	Reda.....	45
6.31.	Piaśnica	46
6.32.	Czarna Woda (Wda).....	46
6.33.	Radunia	46
6.34.	Kółko Jezior Raduńskich	46
6.35.	Motława.....	46
6.36.	Martwa Wisła, Śmiała Wisła, Opływ Motławy	47
6.37.	Nogat	47
6.38.	Szarpawa	47
6.39.	Wisła Królewiecka	47
6.40.	Święta i Tuga	47
6.41.	Liwa.....	48
7.	Rekomendacje eksperckie dotyczące oznakowania poszczególnych rzek	50

Źródłem danych hydrograficznych jest Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000 zrealizowana w ramach projektu pt. „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach 7 osi priorytetowej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz budżetu państwa.

Wstęp

Kajakarstwo w Polsce, tak jak w całej Europie narodziło się w drugiej połowie XIX wieku i od tego czasu stanowi jedną z najsprawniej rozwijających się form rekreacji. Pierwsze wyprawy kajakowe odbywał w tym czasie uczony Zygmunt Gloger, który spływając po największych rzekach Polski przecierał szlaki dla przyszłych amatorów tego sportu. Za początek zorganizowanej turystyki kajakowej w województwie pomorskim uznaje się rok 1947, kiedy to przy ul. Żabi Kruk w Gdańsku powstał pierwszy klub kajakowo-żeglarski „Huragan”. W późniejszych latach kajakarstwo tylko zyskiwało na popularności w Polsce i na świecie oraz rozszerzało swoją działalność.

Obecnie wyróżnia się wiele dyscyplin sportów kajakowych, najważniejsze z nich to: kajakarstwo klasyczne (wyścigi na zróżnicowanych dystansach oraz sztafeta), kajakarstwo górskie (spływ na czas, wyznaczonym odcinkiem rzeki o charakterze górkim), maratony kajakowe oraz kajakowe regaty oceaniczne (wyścigi długodystansowe po jeziorach, morzach i rzekach) czy kajak-polo (zespołowa gra w piłkę z wykorzystaniem kajaków). Istnieje również wiele innych dyscyplin związanych z kajakarstwem takich jak: wyścigi „smoczych łodzi”, rafting oraz popularne za granicą żeglarstwo kajakowe. Obok kajakarstwa sportowego współcześnie intensywnie rozwija się turystyka kajakowa, która przyciąga coraz to szersze grono miłośników aktywnego wypoczynku na łonie natury

Podstawowym produktem turystyki kajakowej jest spływ kajakowy, który można podzielić pod względem czasu trwania, sposobu organizacji i formy noclegu. Spływ może być jedno- dwu- lub wielodniowym wyjazdem indywidualnym, bądź grupowym. A organizator może zaproponować uczestnikom nocleg w namiotach lub innych obiektach noclegowych, położonych zarówno na szlaku jak i w niewielkim od niego oddaleniu. Wszystkie te cechy stanowią o różnorodności i szerokim wachlarzu możliwości, jakie oferuje kajakarstwo rekreacyjne. Dodatkową cechą wyróżniającą tę formę wypoczynku aktywnego jest jej stosunkowo niski koszt. W zależności od długości spływu i rodzaju świadczeń cena waha się od 30 do 90 zł za spływ jednodniowy oraz od 130-160 zł w przypadku spływu weekendowego.

Z uwagi na swoją popularność, kajakarstwo w województwie pomorskim i w całej Polsce opiera się na kilku filarach. Jednymi z najważniejszych są organizacje sportowe takie jak Międzynarodowy Związek Kajakowy oraz Polski Związek Kajakowy (PZKaj), w ramach którego funkcjonuje również Komisja Turystyki i Rekreacji, zajmująca się kajakarstwem rekreacyjnym. W zakresie turystyki kajakowej najprężniej działającą organizacją, już od wielu lat, jest Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK) wraz z Komisją Turystyki Kajakowej, która koordynuje działania klubów i stowarzyszeń na terenie całego kraju oraz tworzy standardy znakowania szlaków kajakowych. W ramach PTTK i PZKaj w Polsce zrzeszonych jest 125 klubów, sekcji i stowarzyszeń kajakarskich, z czego aż 19 z województwa pomorskiego.

W zakresie promocji turystyki kajakowej istotną rolę pełnią również organizacje o charakterze non-profit, takie jak: Lokalne Organizacje Turystyczne, Lokalne Grupy Działania oraz Lokalne Grupy Rybackie. Najważniejsze z nich działające na terenie Pomorza to: LOT „Kociewie”, LOT „Liwa” i LOT „Ziemia Łęborska”. Równie znaczącymi podmiotami, które aktywnie działają na rzecz turystyki kajakowej w województwie pomorskim są instytucje szczebla regionalnego i wojewódzkiego: samorządy gminne i powiatowe, Samorząd Województwa Pomorskiego, który jest inspiratorem przedsięwzięcia strategicznego „Pomorskie Szlaki Kajakowe ” (PS PSK) – zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej.”. Instytucją wspierającą i promującą kajakarstwo w Pomorskim jest także Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna. W związku z dynamicznym rozwojem kajakarstwa na terenie Pomorza, powstało także wiele firm obsługujących spływy. Ich znaczenie w obsłudze ruchu turystycznego na rzekach i jeziorach województwa pomorskiego stale rośnie.

Kajakarstwo w województwie pomorskim ma bogatą historię, a spływy takie jak „Złote Liście” na Raduni czy Ogólnopolski Spływ Kajakowy „Trzech Zapór” rzeką Sołą mogą pochwalić się ponad 40-letnią tradycją. Dodatkowo, corocznie to właśnie w Gdańsku odbywają się jedyne targi turystyczne dedykowane wyłącznie turystyce kajakowej - „KAJAK EXPO”. Kontynuacją bogactwa tych tradycji jest przedsięwzięcie strategiczne „Pomorskie Szlaki Kajakowe¹” którego realizacja znacząco wpłynie na rozwój turystyki kajakowej w województwie pomorskim.

¹ Pomorskie Szlaki Kajakowe – d. Kajakiem przez Pomorze – zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla turystyki kajakowej

Źródło: UMWP

Przedsięwzięcie strategiczne „Pomorskie Szlaki Kajakowe” zostało uwzględnione w Regionalnym Programie Strategicznym Pomorska Podróż. Jego finansowanie realizowane jest z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 - 2020. Głównym celem jest zagospodarowanie ok. 1000 km istniejących i potencjalnych szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej. Cel ten zostanie osiągnięty między innymi poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej, głównie – przystani, stanic kajakowych, przenosek, miejsc wodowania, miejsc etapowych i oznakowania szlaków. Projekt obejmuje również działania promujące pomorską turystykę kajakową, oznakowanie szlaków kajakowych oraz System Informacji Kajakowej. Efektem końcowym (II kwartał 2020 r.) będzie zagospodarowanie 16 wybranych systemów rzecznych, jako szlaków kajakowych tworzących spójną markę „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. Systemami objętymi projektem są: Brda, Gwda z Czernicą i Białą, Wda, Wierzyca, Wieprza, Słupia, Łupawa, Łeba, Reda, Piaśnica, Czarna Wda, Radunia, Motława z Martwą Wisłą, Wisłą Śmiałą i wewnętrznymi wodami Gdańska, prawobrzeżne ramiona delty Wisły, Święta i Tuga i Liwa.

1. Metodologia oznakowania szlaków kajakowych

Województwo pomorskie jest jednym z niewielu regionów Polski o tak dogodnych warunkach do uprawiania turystyki kajakowej. Istnieje wiele cech wyróżniających systemy rzeczne Pomorza, które są istotne z punktu widzenia rozwoju kajakarstwa w tym regionie. Najważniejsze z nich to: gęstość sieci rzecznej, wyrównane stany wód i przepływów, licznie występujące jeziora wpływające na złagodzenie wezbrań i niżówek, brak zjawisk lodowych lub ich sporadyczne występowanie. Większość pomorskich rzek to małe i średnie ciekі nizinne o powolnym lub średnim nurcie, które stwarzają doskonałe warunki do popularyzacji masowej turystyki kajakowej. Pod względem klimatycznym województwo pomorskie charakteryzuje się wysoką liczbą godzin ze słońcem, zwłaszcza wiosną i latem, łagodnymi zimami (najniższa w kraju liczba dni mroźnych) oraz wysoką liczbą okresów bezopadowych. Dodatkowymi atutami są uwarunkowania przyrodnicze obszaru, takie jak liczne parki krajobrazowe, sąsiedztwo Parku Narodowego Borów Tucholskich i Słowińskiego Parku Narodowego oraz rezerwatów przyrody i obszarów sieci NATURA 2000. Wszystkie te oraz wiele innych cech stanowi o wyjątkowym potencjale kajakarskim województwa pomorskiego.

Turystyka kajakowa jest prężnie rozwijającą się gałęzią, której założenia są zgodne z coraz bardziej popularną formą wypoczynku aktywnego. Tendencje światowe jasno pokazują, że spędzanie wolnego czasu w ruchu przy jednoczesnej możliwości obcowania z naturą znajduje coraz to szersze grono odbiorców. Trend ten stwarza doskonałą okazję dla rozwoju regionów o tak dużym potencjale jak województwo pomorskie. Samorządy, instytucje i różne organizacje pozarządowe już od wielu lat podejmują działania na rzecz rozwoju turystyki kajakowej. Jednak brak kompleksowej koordynacji tych działań na obszarze większej liczby gmin lub powiatów może powodować niespójność i chaotyczność zagospodarowania szlaków.

W celu uniknięcia tego negatywnego zjawiska oraz dla maksymalnego wykorzystania ponadprzeciętnego potencjału kajakowego, województwo pomorskie zainicjowało powstanie przedsięwzięcia strategicznego „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. Jednym z etapów przedsięwzięcia było opracowanie w 2015r. kompleksowej koncepcji oznakowania pomorskich szlaków kajakowych oraz przygotowanie dokumentacji projektowej, niezbędnej do umiejscowienia znaków w przestrzeni fizycznej. W niniejszym dokumencie zawarto efekty prac przeprowadzonych w ramach tego etapu.

Wśród zadań wykonanych w celu opracowania koncepcji oznakowania pomorskich szlaków kajakowych znalazły się następujące punkty:

1. Wykonanie wzorów projektów graficznych znaków (informacyjno-promocyjnych, wodnych i lądowych) wraz z ich wizualizacją dla szlaków wodnych oraz aktualizacją i dostosowaniem do standardów krajowych.

Każdy ze znaków został zaprojektowany indywidualnie według warunków określonych w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia oraz z uwzględnieniem najbardziej aktualnych wytycznych instytucji odpowiedzialnych za „Instrukcje znakowania szlaków turystycznych”. Znaki informacyjno-promocyjne stworzono zgodnie z obowiązującym w regionie Systemem Identyfikacji Wizualnej w zakresie turystyki. Zawierają one między innymi przykładowe opisy, zdjęcia, podkład pod mapę atrakcji turystycznych szlaku

i okolicy, logo projektu „Pomorskie Szlaki Kajakowe”, adres strony internetowej oraz kod QR. W kwestii znaków wodnych za punkt wyjścia została obrana instrukcja znakowania szlaków kajakowych PTTK. Aby zwiększyć bezpieczeństwo osób korzystających w przyszłości z oznakowania wodnego, dodatkowo każdy z projektów został poddany konsultacji specjalistycznej z operatorami floty kajakowej działającymi na pomorskich rzekach. Podstawą do stworzenia znaków lądowych był kodeks drogowy.

2. Dokładne określenie miejsc lokalizacji znaków, w formie karty oznakowania i ich aktualizacja.

Dla każdego zaprojektowanego znaku została stworzona karta oznakowania. Zawiera ona wskazania lokalizacji znaku na dwóch mapach, wykaz działek objętych poszczególnymi zadaniami wraz ze wskazaniem właścicieli i władających, wymagane opinie, sprawdzenia i zatwierdzenia, umowy przewidujące uprawnienia Zamawiającego do wykonania robót budowlanych oraz dane dotyczące lokalizacji alternatywnych lub zastępczych. W celu wskazania lokalizacji znaków przeprowadzona została wizja lokalna. Ekspert z wieloletnim doświadczeniem w spływanu pomorskimi rzekami – Pan Andrzej Tenderenda, na mapach satelitarnych wskazał propozycje umiejscowienia znaków, które to następnie były podstawą do określenia numeru i właściciela działki. W uzgodnieniu ze specjalistą w dziedzinie prawa, zostało przygotowane pismo z prośbą o wyrażenie gotowości do nieodpłatnego udostępnienia działki w celu umieszczenia oznakowania kajakowego, które w dalszym toku postępowania zostało przesłane listem poleconym do właścicieli działek, ze wskazaniem daty granicznej, do której należy przekazać odpowiedź.

3. Dokonanie szczegółowej inwentaryzacji szlaków kajakowych i dojazdowych

Inwentaryzacja w pierwszym kroku polegała na uzupełnieniu listy obiektów infrastruktury kajakowej, otrzymanej od Zamawiającego, o inne inwestycje planowane przez samorządy i podmioty prywatne na obszarze przedsięwzięcia „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. Następnie informacje uzyskane podczas wizji lokalnej przeprowadzonej zarówno z perspektywy kajaków jak również samochodu, skorygowane o rekomendacje specjalistów zostały szczegółowo opisane i zinwentaryzowane. Efekty inwentaryzacji naniesiono, jako punkty w formie warstw wektorowych dla potrzeb Systemu Informacji Geograficznej w odwzorowaniu dla Polski 1992. Warstwę graficzną naniesionych punktów stanowią szlaki wodne. Dodatkowo każdy ze szlaków posiada również oddzielną warstwę graficzną i katalog zawierający tekstową bazę danych w formie tabelarycznej. W końcowym już etapie utworzono osobne karty, dla każdego ze znaków. Zawierają one informacje na temat typu i treści znaku, jego przynależności administracyjnej, kilometrażu szlaku, numeru ewidencyjnego oraz właściciela działki, na której posadowiony jest znak.

4. Wykonanie koncepcji oznakowania szlaków kajakowych

Koncepcja oznakowania szlaków kajakowych stworzona na potrzeby projektu, zgodnie z warunkami określonymi w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia, zawiera między innymi: metodologię opracowania, opis oznakowania odcinków spławnych szlaków, określenie kilometrażu i rozpoznanie w terenie lokalizacji znaków, obecne i docelowe zagospodarowanie szlaków wodnych, uzasadnienie przyjętego systemu oznakowania i ich standardów. Aby koncepcja stała się dokumentem kompleksowym został w niej również zawarty krótki opis rzek wraz z charakterystyką uwzględniającą ich trudność, uciążliwość i atrakcyjność dla kajakarzy.

5. Wykonanie przykładowej dokumentacji na posadowienie znaków

Aby znaki, jako obiekty architektoniczne mogły być w pełni użyteczne została stworzona dokumentacja projektowa dotycząca wykonania a w przypadku znaków drogowych także posadowienia znaków. Stanowiąc ma ona pomoc i przewodnik dla podmiotów, które będą zarządzały procesem znakowania poszczególnych szlaków.

Jej głównymi elementami dla znaków wodnych są: rysunek omawiający wielkość nośnika i zastosowane materiały, sposób mocowania znaku do podłoża, łączenia ze sobą elementów znaku i nanoszenia treści na znak, kosztorys inwestorski oraz specyfikacja techniczna.

Dla znaków drogowych konieczne jest przestrzeganie znacznie bardziej złożonego sposobu postępowania związanego z przygotowaniem projektu organizacji ruchu i dopełnieniem innych formalności dlatego też na przykładową dokumentację składają się: przedmiar robót, dokumentację organizacji ruchu, warunki umieszczenia znaków na drogach, kosztorys inwestorski oraz specyfikację techniczną wykonania i odbioru robót.

6. Wykonanie opinii prawnej z zakresu prawa budowlanego dot. posadowienia znaków

Na podstawie obowiązującego prawa budowlanego nie jest wymagane uzyskanie pozwolenia na budowę ani zgłoszenie budowy w przypadku prac wykonawczych związanych z lokalizacją znaku.

7. Przeprowadzenie konsultacji

Wszelkie konsultacje i spotkania zostały zaplanowane według wskazań Zamawiającego i przeprowadzone z częstotliwością jednego spotkania na miesiąc. Zorganizowano również 5 spotkań roboczych w terminie do 30 września 2015 r, których harmonogram przedstawiono poniżej.

21 września 2015 godz. 10.00	Starogard Gdański, ul. Kościuszki 17, Starostwo Powiatowe, sala 201
22 września 2015 godz. 10.00	Chojnice, ul. 31 Stycznia 56a, Urząd Gminy
23 września 2015 godz. 10.00	Gdańsk, ul. Długi Targ 39/40, Urząd Miejski, Biuro Prezydenta ds. Sportu
29 września 2015 godz. 10.00	Lębork, ul. Czołgistów 5, Starostwo Powiatowe
30 września 2015 godz. 10.00	Słupsk, ul. Szarych Szeregów 14, Starostwo Powiatowe, sala 202

Ponadto w ramach procesu konsultacji społecznych nawiązano kontakt z instytucjami, które mogą odegrać niezbędną rolę w realizacji inwestycji w prawidłowy sposób. W szczególności były to:

- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku, Toruniu i Gdańsku
- Agencja Nieruchomości Rolnych²,
- Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych,
- Konserwator Zabytków Województwa Pomorskiego w Gdańsku,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Poznaniu i Szczecinie,
- Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku³,
- Urząd Morski w Gdyni,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku.

Na spotkaniach konsultacyjnych swoją liczną reprezentację mieli przedstawiciele Lasów Państwowych, zarówno z Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Gdańsku, jak również z poszczególnych nadleśnictw. Ponadto w ramach przeprowadzonych uzgodnień uzyskano informację na temat wytycznych dla przedstawicieli nadleśnictw na temat sposobu udostępnienia gruntów pod infrastrukturę turystyczną, która posłużyła do skutecznego pozyskania wstępnych zgód na posadowienie znaków od nadleśniczych. Informacja ta znajduje zastosowanie na terenie Regionalnej Dyrekcji

² od 1 września 2017 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

³ od 1 stycznia 2018 r. Państwowe Gospodarstwo Wodne Polskie Wody Zarządy Zlewni w Gdańsku, Elblągu, Chojnicach i Tczewie

Lasów Państwowych w Gdańsku i wskazuje na konkretne zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych wskazującego w jaki sposób można udostępnić na cele turystyczne grunty będące własnością Skarbu Państwa i znajdujące się w zarządzie Lasów Państwowych⁴.

Ponadto w ramach konsultacji z ww. instytucjami otrzymano informacje od Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Poznaniu i Szczecinie o konieczności zawarcia stosownych umów z RZGW (użyczenia, użytkowania lub dzierżawy) przez podmioty odpowiadające w przyszłości za posadowienie oznakowania, jako warunku niezbędnego do realizacji przedsięwzięcia. Szczegółowe informacje na temat rodzaju umowy koniecznej do zawarcia z poszczególnymi Zarządami każdorazowo znajdują się w pismach (tzw. zgodach zbiorczych) od tych instytucji, załączonych do całości opracowania.

Na podstawie kontaktów z Urzędem Morskim w Gdyni i Zarządem Melioracji i Urzędów Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku (ZMiUW)⁵ uzyskano także pisma uzgadniające lokalizację poszczególnych znaków na działkach będących we władaniu tych instytucji. W przypadku niektórych lokalizacji podmioty te wskazywały na konieczność uzyskania dodatkowych pozwoleń lub uzgodnień. Przykładem może być następująca informacja od ZMiUW⁶: „wał przeciwpowodziowy, warunek wyrażenia zgody – odstępstwo od zakazów art. 88n ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne.” Szczegółowe informacje dotyczące lokalizacji, które są objęte tego typu zastrzeżeniami zawarte zostały w pismach (tzw. zgodach zbiorczych) od tych instytucji, załączonych do całości opracowania.

Na podstawie uwag przesłanych przez Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska w Gdańsku system znakowania rzek wzbogacono o znak „zakaz wodowania / dobijania”, którego posadowienie jest możliwe w miejscach przyrodniczo cennych np. przed rezerwatami przyrody.⁷ Ze względu na ilość miejsc objętych różnymi formami ochrony przyrody (np. rezerваты lub obszary Natura 2000) znajdujących się na szlakach kajakowych objętych opracowaniem, w koncepcji oznakowania rzek nie została uwzględniona uwaga Regionalnej Dyrekcyj Ochrony Środowiska o konieczności informowania turystów kajakowych o „przecinaniu szlaków kajakowych w miejscach występowania form ochrony przyrody w szczególności: rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000”. Zbyt duża ilość znaków tego typu wpłynęłaby niekorzystnie na czytelność i odbiór systemu oznakowania rzek jako całości, a co za tym idzie ograniczyłaby efekt dotarcia kluczowych informacji zawartych w systemie np. o niebezpieczeństwach. Mimo wszystko zaprojektowany system oznakowania rzek przewiduje znak informacyjny „walory krajoznawcze”, który może być zastosowany do poinformowania kajakarzy o najważniejszych miejscach przyrodniczo cennych znajdujących się na szlakach kajakowych. Ponadto na zaprojektowanych tablicach informacyjno-promocyjnych przewidziano miejsce na zawarcie informacji o lokalnych walorach przyrodniczych.

W przypadku uzyskania praw do dysponowania do gruntu Agencji Nieruchomości Rolnych (ANR)⁸ możliwe jest na podstawie zawarcia stosowanej umowy dzierżawy. Szczegółowe informacje dotyczące uzgodnienia lokalizacji, dla których właścicielem jest ANR⁹ zawarte zostały w pismach (tzw. zgodach zbiorczych) od tej instytucji, załączonych do całości opracowania.

Szereg cennych uwag przekazał również Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych (PZPK), który proponował m.in. „zaprojektowanie znaków i tablic informacyjnych dotyczących form ochrony przyrody (w szczególności rezerwatów przyrody) oraz zakazów obowiązujących na ich terenie”. W tym celu w systemie znakowania rzek znaku znajduje się znak informacyjny „walory krajoznawcze”, który może być stosowany do informowania kajakarzy o miejscach

⁴ Udostępnianie gruntów Skarbu Państwa będących w zarządzie PGLLP dla potrzeb infrastruktury turystycznej (liniowej i powierzchniowej) na zasadach zawartych w zarządzeniu (i załączniku) Dyrektora Generalnego LP nr 40 z dnia 25.04. 2012r. W przypadku angażowania środków własnych nadleśnictw, należy je ująć w planach i dodatkowo stosować zapisy zarządzenia nr 36 Dyrektora Generalnego LP z dnia 18.05. 2015r

⁵ od 1 stycznia 2018 r. Państwowe Gospodarstwo Wodne Polskie Wody Zarządy Zlewni w Gdańsku, Elblągu, Chojnicach i Tczewie

⁶ Jw.

⁷ Uwagi przekazane drogą elektroniczną przez Panią Monikę Best-Charkiewicz, starszego specjalistę ds. obszarów Natura 2000 z Regionalnej Dyrekcyj Ochrony Środowiska w Gdańsku.

⁸ od 1 września 2017 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

⁹ Jw.

przyrodniczo cennych znajdujących się na szlaku kajakowym. Przekazane przez (PZPK) uwagi szczegółowe do konkretnych lokalizacji i szlaków kajakowych zostały rozpatrzone i w ramach możliwości uwzględnione w opracowaniu.¹⁰

Żadnych uwag do planowanego oznakowania szlaków kajakowych nie przekazał Konserwator Zabytków Województwa Pomorskiego w Gdańsku.

Aktualizację systemu oznakowania przeprowadzono w roku 2018. Było to niezbędne z uwagi na liczne zmiany zakresu inwestycji, realizowanych w ramach PS PSK, jak też zmiany na bezpośrednim otoczeniu szlaków kajakowych, które wystąpiły w okresie tych trzech lat. W tym czasie zrealizowano również szereg równoległych inwestycji, dzięki którym powstały nowe przystanie kajakowe i pola biwakowe. Jednym z kluczowym zmian było zweryfikowanie kilometrażu szlaków kajakowych w oparciu o aktualne informacje, których źródłem danych hydrograficznych jest Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000 zrealizowana w ramach projektu pt. „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach 7 osi priorytetowej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz budżetu państwa”. Dane to zostały przekazane przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Poznaniu i Szczecinie.

W ramach aktualizacji przeprowadzono również szereg konsultacji z udziałem partnerów przedsięwzięcia. Konsultacje odbywały się w lutym i marcu 2018 roku. Podczas spotkań omówiono z partnerami zmiany oznakowania, zakres treści na tablicach promocyjno-informacyjnych, i modyfikacje znaków i ich lokalizacji. Dokonano również zmiany graficznej niektórych znaków wodnych. Efektem konsultacji jest dokument pn. System znakowania rzek (aktualizacja), stanowiący załącznik do Koncepcji.

2. System oznakowania i standardy znaków

2.1. Oznakowanie drogowe umożliwiające oznakowanie dojazdów do miejsc wodowania.

Oznakowanie będzie wskazywać przede wszystkim na miejsca węzłowe (etapowe) na szlaku kajakowym, pola biwakowe, miejsca wodowania. Warunek konieczny, miejsca te, muszą umożliwiać dojazd drogami publicznymi (lub leśnymi dopuszczonymi do ruchu drogowego) w standardzie umożliwiającym komfortową podróż z przyczepą kajakową. W zdecydowanej większości powinna być zapewniona możliwość dojazdu drogami asfaltowymi. Dodatkowo muszą być to miejsca, rzeczywiście użytkowane przez kajakarzy cechujące się ponadprzeciętną liczbą startów lub zakończeń spływów kajakowych lub stanowiące ważny etap w spływie daną rzeką.

Oznakowanie musi mieć charakter użyteczny z punktu widzenia kierowcy. Przyjmuje się, że w większości przypadków opierać się będzie o jeden znak kierujący z drogi przelotowej do miejsca umożliwiającego wodowanie kajaków. W przypadku kiedy dojazd do miejsca wodowania wymaga wielokrotnej zmiany kierunków na drodze oznakowanie zostanie przystosowane do tego celu.

Projekt znaków drogowych został oparty o wytyczne zawarte w rozporządzeniu Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 lipca 2002 roku w sprawie znaków i sygnałów drogowych i skonsultowany z członkami Kapituły Drogowych Znaków Turystycznych Województwa Pomorskiego.

Szczegółowe wytyczne w tym zakresie zawarte są również w Specyfikacji Technicznej Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych są wymagania związane z wykonaniem i odbiorem oznakowania kierunkowego znakami kodeksowymi E-7 do przystani wodnej lub żeglugi dla dróg wojewódzkich powiatowych i gminnych zlokalizowanych na obszarze woj. pomorskiego w ramach przedsięwzięcia strategicznego „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. Dokument stanowi załącznik do Koncepcji.

¹⁰ Uwagi przekazane drogą elektroniczną przez Pana Krzysztofa Budę, Referenta ds. ochrony środowiska z Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.

Docelowo planuje się wykorzystać znak o oznaczeniu kodeksowych E-7

Rys.2. Przykładowy projekt graficzny drogowego znaku informacyjnego E-7

Według stosownego rozporządzenia, jeżeli w danej miejscowości lub rejonie znajduje się kilka obiektów tego samego typu, wówczas dopuszcza się umieszczenie na drogowym znaku nazwy obiektu. Na znaku znajdzie się zatem informacja o rodzaju infrastruktury kajakowej (np. przystań kajakowa, pole biwakowe, miejsce wodowania), rzece na której punkt się znajduje oraz odległości.

Projekt przygotowano według obowiązującego rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 lipca 2002 roku w sprawie znaków i sygnałów drogowych. Rozporządzenie zostało zamieszczone w Dzienniku Ustaw Nr 170 poz. 1393 z 2002 r.

Projekt znaków pozytywnie przeszedł proces wstępnej oceny przez Członków Kapitułę Drogowych Znaków Turystycznych Województwa Pomorskiego działającą przy Pomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.

W celu oznakowania drogowego kluczowych miejsc związanych z obsługą spływów kajakowych na pomorskich szlakach kajakowych planuje się umieścić ok. 220 znaków typu E-7, które kierować będą przede wszystkim do przystani kajakowych, pól biwakowych i miejsc wodowania kajaków. W sumie znaki kierować będą do około 180 miejsc na Pomorskich Szlakach Kajakowych.

Umieszczenie znaków planowane jest przy drogach kategorii wojewódzkiej, (52 znaki) powiatowej (85 znaków), gminnej (83 znaki). Z uwagi na wyrażoną przez członków kapituły opinię iż znakowana infrastruktura nie stanowi atrakcji na skalę krajową nie ma możliwości wprowadzenia oznakowania na drogi krajowe.

Poniżej zaprezentowano rekomendowane oznakowanie drogowie do obiektów w przedsięwzięciu „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. W przypadku szlaków: Nogatu, Szarpawy, Tugi-Wielkiej Świątej, Liwy - występują duże rozbieżności pomiędzy kartami znaków a rzeczywistym zagospodarowaniem. Dla Skotawy, Niechwaszczy oraz Wisły Królewieckiej nie był prowadzony audyt - brak informacji o liczbie znaków na tych rzekach.

Tab.1. Oznakowanie drogowe w przedsięwzięciu Pomorskie Szlaki Kajakowe

LP	Rzeka	Znaki na drogach wojewódzkich	Znaki na drogach powiatowych	Znaki na drogach gminnych	Znaków łącznie
1	Brda	5	8	2	15
2	Wielki Kanał Brdy	0	0	0	0
3	Zbrzyca	0	2	2	4
4	Ruda	0	1	0	1
5	Chocina	2	0	0	2
6	Młosina	0	1	0	1
7	Jeziora Krępsko i Szczytno	0	0	0	0
8	Jez. Charzykowskie	1	0	0	1
9	Gwda (woj. wielkopolskie)	0	0	1	1
10	Czernica	2	0	1	3
11	Biała	0	2	1	3
12	Wda	0	3	2	2
13	Graniczna i Trzebiocha	0	2	1	3
14	Jez. Jelenie i Gołuń	0	2	2	4
15	Jeziora Cheb, Słupino i Słupinko	0	0	0	0
16	Wierzyca	5	8	4	17
17	Wietcisa	1	0	1	2
18	Wieprza i Pokrzywna	3	1	6	10
19	Studnica	1	0	2	3
20	Słupia	5	4	10	19
21	Kamienica	1	0	0	1
22	Bytowa	0	0	0	0
23	Łupawa	2	7	1	10
24	Bukowina	0	0	0	0
25	Łeba	1	4	1	6
26	Chełst	0	0	1	1
27	Reda	1	2	0	3
28	Piaśnica	1	1	2	4
29	Czarna Woda	1	0	1	2
30	Radunia	4	4	3	11
31	Kółko Raduńskie	2	5	2	9
32	Martwa Wisła, Martwa Wisła, Wisła Śmiała	1	1	1	3
33	Motława	0	3	2	5
34	Nogat	?	?	?	0
35	Szarpawa	?	?	?	0
36	Wisła Królewiecka	0	0	0	0
37	Święta i Tuga	?	?	?	0
38	Liwa	?	?	?	0
39	Skotawa	?	?	?	0
40	Niechwaszcz	?	?	?	0
41	Kanał Wdy	0	0	0	0
SUMA		39	58	49	146

źródło: opracowanie własne

Dla każdej lokalizacji stworzono kartę znaku oraz przygotowano odpowiedni plik graficzny z projektem znaku. Przeprowadzono również konsultacje dotyczącą możliwości oznakowania znakiem drogowym E-7 poszczególnych lokalizacji kierując prośby do poszczególnych zarządców dróg.

Docelowo zaleca się podjęcie próby dodania nowego znaku informacyjnego, co należy skonsultować z Ministerstwem Infrastruktury (lub innym merytorycznie odpowiednim). Zawartość treściowa takiego znaku powinna być dopasowana do specyfiki zadania jakim jest oznakowanie miejsc infrastruktury istotnych dla turystyki kajakowej. Obecnie funkcjonujących znak E-7 kieruje do przystani wodnej lub żeglugowej i posługuje się ikoną kotwicy. Taki znak może wprowadzać w błąd turystę wodnego, który ma prawo odebrać wskazanie znaku jako kierunek na przystań wodną umożliwiającą np. wodowanie jachtu żaglowego. W wyniku takich nieporozumień turyści z jachtami mogą dotrzeć nad brzegi pomorskich rzek. Dlatego też rekomendowane jest podjęcie próby ustalenia nowego znaku zawierającego ikonę kajakarza dedykowanego wyłącznie oznaczeniu dojazdów do miejsc infrastruktury kajakowej. Z uwagi na rosnącą popularność turystyki kajakowej w całej Polsce i w Pomorskim działanie takie na szczeblu resortu może być uzasadnione.

Rys.2. Rekomendowane zmiana zawartości graficznej informacyjnego znaku drogowego na bazie znaku E-7

2.2. Oznakowanie informacyjno-promocyjne

Projekt tablic powstał jako jednorodne rozwiązanie graficzne do aplikacji na wszystkich 37 szlakach kajakowych w województwie pomorskim. Dzięki niemu możliwe będzie uzyskanie jednorodnej formy oznakowania, która pozwala przedstawić zarówno atrakcyjność poszczególnych rzek z osobna jak i zbiór najistotniejszych informacji umożliwiających bezpieczne uprawianie turystyki kajakowej na Pomorzu. Tablice te rekomenduje się ustawić w miejscach intensywnego ruchu kajakowego, które zostaną wylistowane poniżej.

Tablice informacyjno-promocyjne mają służyć kilku celom. Po pierwsze będą służyć jako miejsca pierwszego kontaktu kajakarzy z wieloma istotnymi informacjami pozwalającymi w sposób bezpieczny i kompleksowy użytkować Pomorskie Szlaki Kajakowe:

- Turysta właśnie na nich zapozna się ze zbiorem reguł bezpiecznego pływania kajakiem (dekalog kajakarza).

- Na tablicach umieszczone zostaną wszystkie wzory znaków wodnych, które płynąć po Pomorskich Szlakach Kajakowych napotka turysta
- Intencją projektantów jest także to, żeby przy tablicach odbywały się zbiórki turystów kajakowych z organizatorami spływów. Dzięki tablicy istnieje możliwość omówienia przebiegu szlaku, zapoznania się z zasadami bezpiecznego pływania kajakiem oraz poznania kompleksowej oferty Pomorskich Szlaków Kajakowych

Wzór graficzny tablic został opracowany z uwzględnieniem założeń systemu identyfikacji wizualnej Województwa Pomorskiego. Każda z tablic posiada awers i rewers. Na górze tablicy z obu stron znajdują się elementy graficzne wskazujące na nazwę szlaku oraz miejsce, w którym stoi tablica. Poniżej znajdują się zdjęcia przedstawiające dany szlak. Na awersie przedstawiono także mapę wszystkich rzek tworzących Pomorskie Szlaki Kajakowe wraz z informacją o ich długości i trudności. Awers zawiera też dekalog kajakarza (zestaw reguł o których należy pamiętać na szlaku), ważne numery telefonu i przydatne strony internetowe. Na rewersie znajduje się mapa szlaku na którym znajduje się przedmiotowa tablica wraz ze wskazaniem na najważniejsze lokalizacje i atrakcje. W górnej części znajduje się opisowa charakterystyka szlaku.

W zakresie posadowienia i rozwiązań konstrukcyjnych tablic opracowano Szczegółowe Wymagania Techniczne w zakresie Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych obejmujące wytyczne związane z wykonaniem i odbiorem oznakowania wodnego oraz tablic informacyjno-promocyjnych na obszarze województwa pomorskiego w ramach przedsięwzięcia „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. Dokument stanowi załącznik do Koncepcji.

Nowy typ tablic rekomendowany jest do lokalizacji we wszystkich przypadkach gdzie znakowane rzeki nie posiadają spójnego systemu oznakowania wodno-kajakowego.

Należy przy tym pamiętać, że od kilku lat na obszarze Pętli Żuławskiej funkcjonuje już oznakowanie w ramach systemu oznakowania dla potrzeb turystów motorowodnych (tak zwane tablice-żagle). Rekomenduje się jednak opracowanie i instalację nowego typu tablic w ramach projektu Pomorskie Szlaki Kajakowe, których zawartość treściowa będzie dedykowana dla potrzeb kajakarzy.

Przeanalizowano także możliwości kontynuacji istniejącego znakowania na rzece Wierzyca i przeprowadzono zliczenie obecnie funkcjonujących tablic informacyjno-promocyjnych wykonanych przez LOT Kociewie. W okresie realizacji opracowania istniało 12 tablic informacyjno-promocyjnych wykonanych według projektu LOT Kociewie nawiązującego do systemu identyfikacji turystycznej woj. Pomorskiego, który przestał już obowiązywać (tak zwana falka). W planach zawartych w Koncepcji oznakowania Pomorskich Szlaków Kajakowych w II etapie znakowania przewidziano kolejne 15 tablic. Z uwagi na chęć zachowania spójności w znakowaniu na całym obszarze realizacji przedsięwzięcia Pomorskie Szlaki Kajakowe oraz brak celowości kontynuacji istniejącego oznakowania na Wierzycy opartego o nieobowiązujący już system wykonawca rekomenduje dalsze znakowanie Wierzycy według nowego systemu przyjętego dla przedsięwzięcia Pomorskich Szlaków Kajakowych.

Rys.4. Poglądowy projekt graficzny tablic informacyjno-promocyjnych

źródło: opracowanie własne

W I – zasadniczym etapie planowane jest posadowienie co najmniej 188 tablic które stanowią zarazem najważniejsze miejsca startów lub zakończenia spływów oraz dodatkowo w miejscach związanych z planowaną infrastrukturą obsługi ruchu kajakowego. Najistotniejsze miejsca tego typu zostały wskazane w tabelach ze znakami w rozdziale 5. Rekomendacje i projekty oznakowania poszczególnych rzek jest ich 167 (zakłada się rezerwę 11 sztuk na prośbę samorządów). Miejsca te zostały wskazane przez eksperta, który audytował w terenie Pomorskie Szlaki Kajakowe jak również wynikają z przekazanych przez Zamawiającego kart zadań. Dla każdego z miejsc uzyskano zgodę właściciela lub administratora na lokalizację tablicy. Również w tym etapie rekomendowane jest usytuowanie tablic we wszystkich przystaniach objętych przedsięwzięciem Pomorskie Szlaki Kajakowe. Zakłada się, że każda z realizowanych inwestycji powinna zakładać również lokalizację takiej tablicy. Konkretna liczba tablic będzie bowiem sumą zrealizowanych nowych inwestycji infrastrukturalnych oraz najważniejszych punktów startów i zakończenia spływów.

W II Etapie prac rekomenduje się oznakowanie tablicami informacyjno-promocyjnymi wszystkich miejscach o istotnym nasileniu ruchu kajakowego w tym:

- na każdym polu namiotowym zgłoszonym we właściwym urzędzie gminy lub miasta
- w miejscach koniecznych przenosek
- przy elektrowniach wodnych jeśli są one udostępnione do zwiedzania
- w punktach postoju należących do Lasów Państwowych znajdujących się nad rzekami.

2.3. Lokalizacja znaków od strony wody

W celu wskazania optymalnego rozwiązania i wykonania jedynie niezbędnego znakowania wodnego na rzekach Pomorza dokonano inwentaryzacji oznakowania wodnego. Ekspert kajakowy, Pan Andrzej Tenderenda, zarekomendował między innymi poniższe rozwiązania wynikające z inwentaryzacji istniejącego oznakowania na Pomorskich Szlakach Kajakowych. Całość inwentaryzacji stanowi załącznik do Koncepcji.

Szczątkowe oznakowanie znajdują się na Brdzie, Zbrzycy, Wdzie, Słupi - pojedyncze tablice, niektóre przenoski ale nie stanowi to spójnego systemu oznakowania dla kajakarzy (stan na wrzesień 2015 r.). Jedynie oznakowanie Zbrzycy jest po części zgodna z nowym standardem ale niestety nie jest całościowa i brakuje wielu istotnych znaków takich jak np. plany sytuacyjne jezior. Również rozmiar znaków nie jest zgodny z nowym standardem. Oznakowania zostały wykonane więcej niż 5 lat temu (z wyłączeniem Zbrzycy) co powoduje również słabą czytelność pozostałych znaków. Analizując stan techniczny tych znaków można stwierdzić, że system oznakowania nie ma swojego "opiekuna" - osoby-organizacji dbającej o dobry stan techniczny i w razie ubytków uzupełniająca je na nowo.

Przeanalizowano także możliwości kontynuacji istniejącego znakowania na rzece Wierzyca wykonanego przez LOT Kociwie. Z uwagi na chęć zachowania spójności w znakowaniu na Wierzyca wykonawca rekomenduje dalsze znakowanie szlaku według już istniejącego systemu.

Oceniając dotychczasowy system Pomorskich Szlaków Kajakowych (z wyłączeniem Wierzycy) do całości oznakowania należy podejść od początku i kompleksowo - tak aby kajakarz poruszający się po rzekach Pomorza czuł się bezpiecznie i pewnie. Ważne jest również to aby po wykonaniu oznakowania znalazła się organizacja-firma-osoba, która będzie globalnie odpowiadała za poszczególny szlak - ułatwi to monitoring braków, nowych oznakowań jak i kontaktu z wydawnictwami map i przewodników aby one spójnie drukowały właściwy kilometr szlaków. Znaki wodne zostały zaprojektowane z wykorzystaniem 50 letniego dorobku Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego biorąc za punkt wyjścia „Instrukcję znakowania szlaków turystycznych” wydaną przez PTTK. Instrukcja ta nie jest wiążącym zbiorem znaków kajakowych, tak jak np. kodeks drogowy dla ruchu drogowego, ale została ona wykorzystana w wielu miejscach w kraju i dobra praktyka wymaga możliwie bliskiego nawiązania do niej. Projekt jednak dostosowano w oparciu o założenia dedykowane promocji województwa pomorskiego. Wykorzystano bowiem czcionkę oraz kolorystykę zaczerpniętą z katalogu identyfikacji wizualnej nowej marki !Pomorskie. Przygotowane znaki za zadanie mają wskazywać miejsca ważne, interesujące oraz elementy infrastruktury kajakowej (znaki informacyjne), ostrzegać i informować o ewentualnych przeszkodach czy niebezpieczeństwach na szlaku (znaki ostrzegawcze) lub wskazywać kierunek płynięcia (znaki kierunkowe). W projekcie znaków wodnych uwzględniono także opinie turystów kajakarzy zgłaszane profesjonalnym organizatorom spływów. Opinia ta była szczególnie cenna odnośnie niektórych znaków pochodzących z „Instrukcji znakowania szlaków turystycznych”, których projekt został zmieniony na bardziej intuicyjny¹¹.

Przeanalizowano także możliwości kontynuacji istniejącego znakowania na rzece Wierzyca wykonanego przez LOT Kociwie. Z uwagi na chęć zachowania spójności w znakowaniu na Wierzyca wykonawca rekomenduje dalsze znakowanie szlaku według już istniejącego systemu.

Znaki od strony wody można podzielić na następujące grupy:

- informacyjne,
- ostrzegawcze,
- kierunkowe.

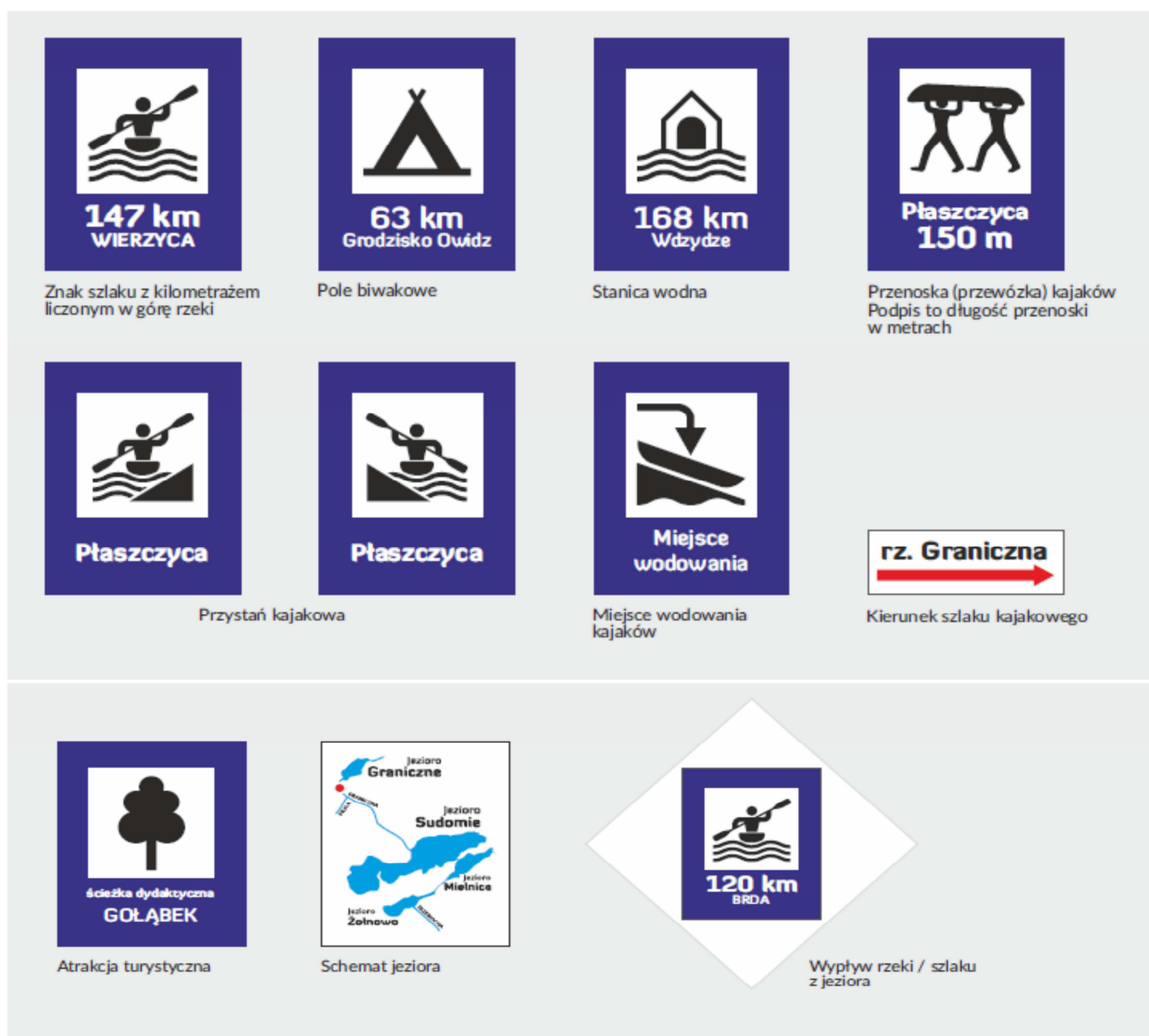
W grupie znaków informacyjnych znajdują się:

- znak szlaku z kilometrażem mierzonym w górę rzeki
- pole biwakowe
- stanica wodna

¹¹ patrz System znakowania rzek - aktualizacja 2018 – stanowiący załącznik do Koncepcji....

- przenoska (elektrownie, progi wodne, pstrągarnie, itp.)
- przystań kajakowa (odpowiednio na brzegu lewym lub prawym / na jeziorze)
- miejsce wodowania kajaków
- walory krajoznawcze
- plan sytuacyjny (schemat jeziora lub zespołu jezior)
- wypływ szlaku wodnego z jeziora

Znaki uległy modyfikacji w trakcie aktualizacji koncepcji. Opracowano m. in. trójstopniowy podział oznakowania bazy turystycznej (przystań kajakowa / pole biwakowe / stanica kajakowa), dokonano modyfikacji grafiki przenoski, znak mostu zastąpiono uniwersalnym znakiem kilometrażowym. Dodatkowo zmodyfikowano znak wypływu rzeki / szlaku z jeziora w związku z zastrzeżeniami RZGW (podobieństwo poprzednio zaprojektowanego biało-czerwonego rombu do istniejącego znaku wodnego).

Rys. 5 Znaki informacyjne

W grupie znaków ostrzegawczych znajdują się:

- niebezpieczeństwo - z opisem danego zagrożenia (np. bystrza, itp.)
- elektrownia wodna
- jaz

- zakaz pływania
- zakaz wodowania / dobijania do brzegu

Liczbę znaków ostrzegawczych w wyniku aktualizacji koncepcji i konsultacji zredukowano. Liczne znaki, pokazujące zagrożenia w wodzie, zastąpiono uniwersalnym znakiem (wykrzyknik), z dodaniem opisu zagrożenia. Ponadto zmodyfikowano znaki zakazu pływania i wodowania kajaków, aby odróżnić je od znaków drogowych.

Rys.6 Znak ostrzegawczy

Znaki kierunkowe wskazują na kierunek odgałęzienia takich jak dopływy rzeczne lub kanały.

Rys.7 Znak kierunkowy

Ponadto w zakresie posadowienia i rozwiązań konstrukcyjnych znaków wodnych opracowano Szczegółowe Wymagania Techniczne w zakresie Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych obejmujące wytyczne związane z wykonaniem i odbiorem oznakowania wodnego oraz tablic informacyjno-promocyjnych na obszarze województwa pomorskiego w ramach przedsięwzięcia „Pomorskie Szlaki Kajakowe”. Dokument stanowi załącznik do Koncepcji.

3. Zestawienie prognozowanych kosztów prac wynikających z koncepcji

Poniżej przedstawiono zbiorcze zestawienie prognozowanych kosztów wynikających z wykonania zadań opisanych w koncepcji oznakowania rzek w ramach Pomorskich Szlaków Kajakowych. Koszty te wynoszą w sumie milion osiemset dwadzieścia cztery tysiące siedemset dwadzieścia złotych i uwzględniają produkcję i instalację znaków drogowych – informacyjnych E-7, znaków wodnych 600*750 mm oraz projekt i produkcję tablic informacyjnych 900*1600 mm.

Tab. 2 Zestawienie prognozowanych kosztów prac wynikających z koncepcji (prognoza 2015 r.)

Nazwa Pozycji	ilość sztuk	cena jednostkowa	wartość netto	podatek vat	wartość brutto
Znaki informacyjne E-7	226	710,65 zł	160 607,62 zł	36 939,75 zł	197 547,37 zł
Znaki wodne 600*750 mm	648	996,82 zł	645 941,38 zł	148 566,52 zł	794 507,90 zł
Tablice informacyjne 900*1600 mm	188	1 540,98 zł	289 704,83 zł	66 632,11 zł	356 336,94 zł
suma (1,2,3)					1 348 392,21 zł

Uwaga w celu umożliwienia produkcji tablic informacyjnych 900*1600 mm należy uwzględnić koszt projektu graficznego i pozyskania materiałów do 188 tablic w wysokości około 1200 pln netto od sztuki	188,00 zł	1 200,00 zł	225 600,00 zł	277 488,00 zł	503 088,00 zł
suma (1,2,3,4)					1 851 480,21 zł

Powyższe opracowanie sporządzone zostało w roku 2015. Rzeczywiste koszty możliwe będą do pełnego oszacowania po zrealizowaniu projektów inwestycyjnych oraz uzupełnieniu oznakowania (pozaprojektowego).

4. Rekomendacje dotyczące zarządzania oznakowaniem w ramach projektu Pomorskie Szlaki Kajakowe

Zakłada się, że wykonanie koncepcji i oznakowanie Pomorskich Szlaków Kajakowych jest początkowym działaniem umożliwiającym zbudowanie zintegrowanego systemu oznakowania, który ma stać się standardem obowiązującym na szlakach kajakowych w województwie pomorskich w najbliższych kilkunastu latach. Dlatego też niezwykle istotne jest zapisanie podziału kompetencji pomiędzy partnerami szczebla regionalnego i lokalnego co umożliwi nie tylko zbudowanie systemu, ale także jego odtworzenie niezbędne do zapewnienia trwałości w długim okresie czasu. Zapisy te mają na uwadze wprowadzenie nowego standardu, który podkreślić ma najwyższą wagę przywiązywaną do bezpieczeństwa i atrakcyjności uprawiania turystyki kajakowej na Pomorzu.

Rekomenduje się uwzględnienie następującego podziału i zaangażowania partnerów lokalnych i regionalnych:

Partner Regionalny – Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

- **Dysponowanie prawami autorskimi do logo i systemu oznakowania Pomorskie Szlaki Kajakowe** – jako posiadający prawo do znaku promocyjnego marki (logo) oraz systemu oznakowania Pomorskich Szlaków Kajakowych może udzielać licencje na użytkowanie logo podmiotom publicznym i komercyjnym, część licencji może mieć charakter czasowy np. na okres 2 lat część wyłącznie celowy np. na potrzeby wydarzenia. Rekomenduje się również przekazanie licencji do użytkowania logo i systemu identyfikacji wizualnej także partnerom lokalnym. Powinni oni również pod określonymi regułami móc udzielać licencji podmiotom komercyjnym działającym na ich obszarze.
- **Standaryzacja działań znakarskich /graficznych i promocyjnych** - z uwagi na zakres działania i możliwość rekomendowania rozwiązań podmiotom szczebla lokalnego i stowarzyszeniom turystycznym zakłada się, że Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego będzie wskazywał na rekomendowane i dopuszczalne rozwiązania konstrukcyjne dotyczące form nośników promocyjnych i znakarskich i informacyjnych.
- **Monitoring sieci oznakowania wodnego, drogowego i informacyjno-promocyjnego** – zadanie to powinno być wykonywane z poziomu regionu gdyż wyłącznie takie rozwiązanie gwarantuje obiektywność i systematyczność monitoringu. Przed każdym sezonem wodnym w miesiącach marzec kwiecień po ustaniu warunków zimowych konieczne będzie przejrzanie stanu technicznego i kompletności oznakowania Pomorskich Szlaków Kajakowych. Po dokonaniu przeglądu sporządzona powinna zostać inwentaryzacja oraz wskazania i zalecenia dotyczące koniecznych napraw i uzupełnień.

- **Rozwój i modernizacja systemu** – każdy system oznakowania wymaga rozwoju i modernizacji. Dotyczy to zarówno konieczności oznakowania nowo powstałych obiektów, atrakcji czy przeszkód na wodzie jak również usuwania zbytecznego oznakowania. Tego typu prace powinny wynikać z analiz funkcjonowania systemu i wniosków wskazywanych zarówno przez partnerów szczebla lokalnego jak i przez użytkowników końcowych czyli kajakarzy. Rekomenduje się w tym celu przeprowadzanie badania obejmującego wnioski dotyczące nowych wzorów znaków, konieczności lokalizacji znaków w nowych miejscach czy zmiany wielkości nośnika. Zakłada się, że tego typu badania powinny być przeprowadzone nie później niż w dwa lata po rozpoczęciu funkcjonowania oznakowania na trasach kajakowych.

Partnerzy lokalni - lokalni liderzy poszczególnych odcinków szlaków kajakowych

- **Utrzymywanie oznakowania w stanie sprawności i uzupełnianie** – z uwagi na możliwość prowadzenia stałej kontroli jakości oznakowania, jak również z uwagi na to iż docelowy użytkownik najczęściej będzie kontaktował się z liderem lokalnym w sprawie ewentualnych kradzieży, zniszczeń czy uszkodzeń to lider lokalny będzie odpowiadał za stałą sprawność oznakowania. W jego interesie leży bowiem to, żeby system oznakowania na poszczególnych rzekach możliwie jak najszybciej był odtwarzany do formy optymalnej. Lider lokalny w wielu przypadkach będzie także właścicielem nośników. Podmiot ten będzie również zobowiązany do ustosunkowania się do zaleceń wynikających z monitoringu systemu oznakowania.
- **Wykonywanie i montaż oznakowania** – oznakowanie zostało zaprojektowane według wzoru zawartego w koncepcji. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego posiada prawa do projektów graficznych i wykonawczych. Zlecenie produkcji i montaż oznakowania musi należeć jednak do liderów lokalnych, który wykonają je w oparciu o najaktualniejsze analizy potrzeba na poszczególnych odcinkach rzek.
- **Regulacja kwestii własnościowych i formalno-prawnych** – zaprojektowane oznakowania nie wymaga pozwoleń na budowę w myśl przepisów prawa budowlanego. Koniecznym jest jednak uzyskanie zgody na lokalizację nośników od właścicieli. Ułatwieniem w osiągnięciu tego celu są wstępne zgody zebrane w ramach prac nad koncepcją oznakowania. Zakładają one nieodpłatne użyczenie gruntu do celów oznakowania.

5. Zestawienie i charakterystyka szlaków kajakowych w województwie pomorskim

Tab.3. Spławne szlaki kajakowe województwa pomorskiego

Lp.	System rzeczny	Rzeka	Liczba km szlaku kajakowego*
1.	1. Brda (240 km)	Brda (w granicach województwa)	130,0 km
2.		Wielki Kanał Brdy (w granicach województwa)	13,0 km
3.		Zbrzyca	42,0 km
4.		Ruda	13,0 km
5.		Chocina	23,0 km
6.		Młosina	3,0 km
7.		Jez. Krępsko i Szczytno**	7,0 km
8.		Jez. Charzykowskie, Karsińskie, Długie**	9,0 km
9.	2. Gwda z Czernicą i Białą (66 km)	Gwda (w granicach województwa)	15,0 km
10.		Czernica	29,0 km
11.		Biała (w granicach województwa)	22,0 km
12.	3. Wda (225 km)	Wda (w granicach województwa)	140,0 km
13.		Graniczna z Trzebiochą	16,0 km
14.		Pilica	7,0 km
15.		Jeziora Jelenie i Gołuń**	9,0 km
16.		Jeziora Cheb, Słupino, Słupinko**	7,0 km
17.		Kanał Wdy	18,0 km
18.		Niechwaszcz	28,0 km
19.	4. Wierzyca (166 km)	Wierzyca	154,0 km
20.		Wietcisa	12,0 km
21.	5. Wieprza (85 km)	Wieprza i Pokrzywna (w granicach województwa)	50,0 km
22.		Studnica	35,0 km
23.	6. Słupia (224 km)	Słupia	133,0 km
24.		Kamienica	36,0 km
25.		Bytowa	22,0 km
26.		Skotawa	33,0 km
27.	7. Łupawa (114 km)	Łupawa	95,0 km
28.		Bukowina	19,0 km
29.	8. Łeba (117 km)	Łeba	104,0 km
30.		Chelst	13,0 km
31.	9. Reda (37 km)	Reda	37,0 km
32.	10. Piaśnica (6 km)	Piaśnica	6,0 km
33.	11. Czarna Wda (Woda) (13 km)	Czarna Wda (Woda)	13,0 km
34.	12. Radunia (88 km)	Radunia	51,0 km
35.		Kółko Jezior Raduńskich	37,0 km

36.	13. Motława, Martwa Wisła, Wisła Śmiała, wewnętrzne wody Gdańska (52 km)	Martwa Wisła, Wisła Śmiała, wewnętrzne wody Gdańska	35,0 km
37.		Motława	17,0 km
38.	14. Prawobrzeżne ramiona delty Wisły (99 km)	Nogat (w granicach województwa)	62,0 km
39.		Szarpawa	25,0 km
40.		Wisła Królewiecka	12,0 km
41.	15. Święta i Tuga (25 km)	Święta i Tuga	25,0 km
42.	16. Liwa (91 km)	Liwa (w granicach województwa)	76,0 km
SUMA			1 632,0 km

* kilometraż zaokrąglono do pełnych kilometrów (zgodnie z oznakowaniem wodnym)

** uwzględniono odcinek poza przebiegiem szlaku kajakowego przez jezioro

Źródło: Szczegółowy opis inwestycji Pomorskie Szlaki Kajakowe, Gdańsk 2018, zaktualizowany w oparciu o dane RZGW oraz ślady GPS szlaków kajakowych

Tab.4. Spławne szlaki kajakowe województwa pomorskiego z podziałem na powiaty i gminy

Lp.	Rzeka	Powiat/Gmina
1	Brda (w granicach województwa)	Powiat bytowski: Miastko, Powiat człuchowski: Koczała, Przechlewo, gm. Człuchów, Powiat chojnicki: Konarzyny, gm. Chojnice, Brusy, Czersk
2	Wielki Kanał Brdy (w granicach województwa)	Powiat chojnicki: Czersk
3	Zbrzyca	Powiat kościerski: Dziemiany, Powiat bytowski: Studzienice, Powiat chojnicki: Brusy, Lipnica, gm. Chojnice
4	Młosina	Powiat chojnicki: Brusy
5	Chocina	Powiat bytowski: Lipnica, Powiat chojnicki: Konarzyny, gm. Chojnice
6	Ruda	Powiat człuchowski: Przechlewo, Koczała
7	Jez. Krępsko i Szczytno	Powiat człuchowski: gm. Człuchów, Rzeczenica, Przechlewo
8	Jez. Charzykowskie, Karsieńskie, Długie	Powiat chojnicki: gm. Chojnice
9	Gwda	Powiat człuchowski: Czarne
10	Czernica	Powiat człuchowski: Czarne, Rzeczenica
11	Biała	Powiat człuchowski: Rzeczenica
12	Wda (w granicach województwa)	Powiat bytowski: Studzienice Powiat kościerski: Lipusz, gm. Kościerzyna, Dziemiany, Karsin Powiat chojnicki: Czersk Powiat starogardzki: Czarna Woda, Osieczna, Kaliska, Zblewo, Lubichowo, Osiek
13	Graniczna z Trzebiochą	Powiat kościerski: gm. Kościerzyna
14	Pilica	Powiat kościerski: gm. Kościerzyna
15	Jeziora Jelenie i Gołuń	Powiat kościerski: Dziemiany, gm. Kościerzyna
16	Jeziora Cheb, Słupino, Słupinko	Powiat kościerski: Dziemiany
17	Kanał Wdy	Powiat kościerski: Karsin Powiat chojnicki: Czersk Powiat starogardzki: Kaliska
18	Niechwaszcz	Powiat chojnicki: Brusy, Czersk Powiat kościerski: Karsin Powiat starogardzki: Czarna Woda
19	Wierzyca	Powiat kościerski: Nowa Karczma, gm. Kościerzyna, m. Kościerzyna, Stara Kiszewa, Powiat starogardzki: Skarszewy, gm. Starogard Gdański, m. Starogard Gdański Powiat tczewski: Pelplin, Gniew
20	Wietcisa	Powiat gdański: Przywidz Powiat kościerski: Nowa Karczma, Liniewo Powiat starogardzki: Skarszewy
21	Wieprza i Pokrzywna	Powiat bytowski: Miastko, Trzebielino, Tuchomie

	(w granicach województwa)	Powiat słupski: Kępice, Kobylnica
22	Studnica	Powiat bytowski: Miastko Powiat słupski: Kępice
23	Słupia	Powiat kartuski: Sierakowice, Sulęczyno Powiat bytowski: Parchowo, Czarna Dąbrówka, Bytów, Kołczygłowy, Borzytuchom Powiat słupski: Dębica Kaszubska Kobylnica, g. Słupsk, m. Słupsk, g. Ustka, m. Ustka
24	Kamienica	Powiat bytowski: Tuchomie, Kołczygłowy, Borzytuchom
25	Bytowa	Powiat bytowski: Bytów, Borzytuchom Powiat słupski: Dębica Kaszubska
26	Skotawa	Powiat słupski: Dębica Kaszubska
27	Łupawa	Powiat bytowski: Czarna Dąbrówka Powiat słupski: Potęgowo, Damnica, Głównicyce, Smółdzino, gm. Ustka
28	Bukowina	Powiat łęborski: Cewice Powiat bytowski: Czarna Dąbrówka Powiat kartuski: Sierakowice
29	Łeba	Powiat kartuski: Kartuzy Powiat wejherowski: Linia, Łęczycy Powiat łęborski: Nowa Wieś Łęborska, Łębork, Wicko, Łeba Powiat słupski: Potęgowo, Głównicyce
30	Chelst	Powiat łęborski: Łeba
31	Reda	Powiat wejherowski: Łęczycy, Gniewino, Luzino, gm. Wejherowo, m. Wejherowo, Reda Powiat pucki: gm. Puck
32	Piaśnica	Powiat pucki: Krokowa
33	Czarna Wda (Woda)	Powiat pucki: Władysławowo, Krokowa
34	Radunia	Powiat kartuski: Somonino, Kartuzy, Żukowo Powiat gdański: Kolbudy, gm. Pruszcz Gdański, m. Pruszcz Gdański Miasto na prawach powiatu: m. Gdańsk
35	Kółko Jezior Raduńskich	Powiat kartuski: Steżycza, Chmielno, Kartuzy
36	Martwa Wisła, Wisła Śmiała, Wewnętrzne wody Gdańska	Powiat gdański: Cedry Wielkie, gm. Pruszcz Gdański Miasto na prawach powiatu: m. Gdańsk
37	Moława	Powiat tczewski: gm. Tczew Powiat gdański: Suchy Dąb, gm. Pruszcz Gdański Miasto na prawach powiatu: m. Gdańsk
38	Nogat (w granicach województwa)	Powiat sztumski: Sztum Powiat malborski: Miłoradz, gm. Malbork, m. Malbork, Nowy Staw, Stare Pole Powiat nowodworski: Nowy Dwór Gdański
39	Szarpawa	Powiat nowodworski: Stegna, Sztutowo, Nowy Dwór Gdański
40	Wisła Królewiecka	Powiat nowodworski: Stegna, Sztutowo
41	Święta i Tuga	Powiat malborski: Nowy Staw Powiat nowodworski: Nowy Dwór Gdański, Stegna
42	Liwa (w granicach województwa)	Powiat kwidziński: Prabuty, gm. Kwidzyn, m. Kwidzyn, Sadlinki, Ryjewo

Źródło: Szczegółowy opis inwestycji Kajakiem przez Pomorze, Gdańsk 2015, aktualizacja 2018

5.1. Szlaki Brdy (240 km)

5.1.1. Brda (w granicach województwa pom.) 130 km

Charakterystyka szlaku kajakowego:

Brda uznawana jest za jedną z najbardziej urokliwych rzek kajakowych w Polsce, dlatego też cieszy się ogromną popularnością wśród turystów. Jej bieg gwarantuje różnorodność – od powolnych meandrów pośród pól i Borów Tucholskich, po wartki nurt w wąskim korycie. Dużą atrakcją są też jeziora, których w biegu rzeki jest aż 19, a także liczne dopływy, które mogą stanowić uzupełnienie kajakowej wyprawy. Górna część spływu wiąże się z pewnymi uciążliwościami, wynikającymi z okresowych pływów oraz męczących przepraw przez kompleks jezior Szczytno, Szczycienko, Krępsko i Końskie. Od Przechlewa (190 km) zaczyna się, najczęściej wybierany przez kajakarzy, środkowy odcinek Brdy. Fragment ten jest niezwykle malowniczy i urozmaicony przyrodniczo, a ze względu na niewielką trudność szlaku i zaledwie jedną przenoskę, polecany może być wszystkim turystom.

Licznie występująca infrastruktura turystyczna zapewnia kajakarzom na Brdzie komfort w doborze miejsc startowych i postojowych. Główne atrakcje na szlaku to imponująca Zapora w Mylofie, pochodząca z XIX wieku, Park Narodowy „Bory Tucholskie” oraz Zaborski i Tucholski Park Krajobrazowy.

Trudność szlaku kajakowego: w większości szlak łatwy, polecany dla rodzin i osób początkujących; jedynie w górnym odcinku (do 190 km) szlak średnio-trudny z szybszym nurtem

Uciążliwość szlaku kajakowego: do 190 km szlak średnio uciążliwy; od tego punktu szlak nieuciążliwy, z niewielką liczbą przenosek i naturalnych przeszkód

Atrakcyjność szlaku kajakowego: na większości odcinków, zwłaszcza w górnym i środkowym biegu, szlak bardzo atrakcyjny

5.1.2. Wielki Kanał Brdy (w granicach województwa pom.) 13 km

Wielki Kanał Brdy jest sztucznym ciekim, zbudowanym przez Prusaków w XIX wieku. Jego celem było nawodnienie suchych łąk czerskich położonych w Borach Tucholskich. Fakt, iż kanał powstał w sposób sztuczny stwarza doskonałe warunki do uprawiania kajakarstwa, w szczególności dla osób, które swoją przygodę z kajakiem dopiero rozpoczynają. Stała szerokość i głębokość cieku pozwala na swobodne rozkoszowanie się urokami bogatej przyrody Borów Tucholskich. Dużym atutem szlaku są dwa zabytki architektury hydrotechnicznej. Pierwszy, który daje początek kanałowi to spiętrzająca Brdę na wysokość 12 m zapora wodna Mylof i drugi, kończący odcinek szlaku znajdujący się w granicach województwa pomorskiego - akwedukt w Fojutowie. Po przenosce w Fojutowie, turysta może kontynuować spływ kanałem lub urozmaicić trasę i Czerską Strugą przepłynąć następne 7 km, aż do jej ponownego połączenia się z Brdą.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (jedna przenoska w Fojutowie)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny (zabytki architektury hydrotechnicznej)

5.1.3. Zbrzyca 42 km

Zbrzyca jest najpiękniejszym i najbardziej malowniczym dopływem Brdy. Jej źródło znajduje się na Jeziorze Małe Sarnowicze, ale spływ najlepiej jest rozpocząć od Jeziora Somińskiego. Górny bieg rzeki z powodu kilku przenosek naraża kajakarzy na pewne uciążliwości, jednakże dalszy przebieg rzeki i jej urozmaicenie wynagradza wcześniejsze niedogodności. Środkowy i dolny odcinek szlaku jest dość łatwy, przystosowany dla kajakarzy niedoświadczonych lub posiadających niewielkie doświadczenie. Od miejscowości Parzyn, Zbrzyca prowadzi turystę przez zapierające dech w piersiach zakątki Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Fragment Zbrzycy kończący trasę wiedzie przez kilka niezwykle atrakcyjnych jezior rynnowych, zapewniając wspaniałe zakończenie spływu. Dodatkowo trasa posiada dość rozbudowaną infrastrukturę turystyczną, która pozwala na liczne przystanki i wybór dogodnego miejsca noclegu.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: górny odcinek szlaku nieco uciążliwy (wąskie koryto, przenoski), od 27 km szlak nieuciążliwy; przy niskim stanie wody możliwe problemy i konieczność przeciągania kajaków na niewielkich odległościach

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny przyrodniczo

5.1.4. Ruda 13 km

Rzeka Ruda to jeden z rzadziej odwiedzanych dopływów Brdy. Spływ tą rzeką najlepiej jest rozpocząć przy uroczysku „Dwa Mostki”. To tutaj, leśna i wąska Ruda łączy się z Kuśnią (inaczej zwaną Kuźnią) i jest w tym miejscu łagodną rzeką, płynącą szeroką, płaską doliną. Wcześniejszy, źródłiskowy fragment cieku jest ciężki do spłynięcia z powodu małej szerokości koryta i silnego zarastania. Poniżej „Dwóch Mostków” krajobraz Rudej to głównie łąki i pastwiska łączące się z lasem kilkadziesiąt metrów od obu brzegów. Rzeka wyróżnia się dość dużą różnorodnością. W swoim początkowym biegu ma powolny nurt i można spłynąć nią bez większych problemów. Za mostem w Suszce, Ruda dynamicznie meandruje tworząc ciąg około 25 mniejszych i większych zakrętów. Natomiast 3 km przed wpłynięciem do Brdy, kluczy leniwie między hektarami podmokłych łąk. Rekomendowanym miejscem zakończenia szlaku jest okolica „Garbatego Mostu”. Bardziej ambitni mogą kontynuować trasę po Brdzie aż do uroczyska „Dolinka”. Rzeka ma dziki charakter, płynie z dala od większych miejscowości i nie posiada zagospodarowania turystycznego. Dla miłośników pierwotnej przyrody i samotności szlak jest doskonałą propozycją. Zaleca się ją jednak kajakarzom z wcześniejszym doświadczeniem.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny (polecany kajakarzom z wcześniejszym doświadczeniem)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak średnio uciążliwy (możliwa konieczność holowania kajaku w przypadku niskiego stanu wody, powalone drzewa, zarośnięte brzegi, wysepki)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny

5.1.5. Chocina 23 km

Chocina, jako lewy dopływ Brdy stanowi doskonałą alternatywę dla zatłoczonego, górnego odcinka tej rzeki. Spływ warto rozpocząć od miejscowości Zielona Chocina, ponieważ górny bieg rzeki (w zależności od publikacji) jest traktowany jako niedostępny dla kajakarzy. Początkowy odcinek szlaku spokojnym nurtem wiedzie przez pola, łąki i pastwiska. Może to dać turyście złudne wrażenie, że trasa będzie monotonna i nużąca. W rzeczywistości coraz silniej meandrująca rzeka nie pozwala na nudę. Szlak wiję się do tego stopnia, iż kajakarz ma wrażenie, że zawraca i płynie w przeciwnym kierunku. Po minięciu wsi Kokoszka rzeka kończy swój bieg wpływając do rozległego jeziora Kasińskiego. Szlak ze względu na łatwość polecany jest debiutantom i rodzinom z dziećmi. Na trasie z powodu nisko usytuowanych kładek i mostków niezbędne są cztery przenoski, jednak są one krótkie i mało uciążliwe. Infrastruktura turystyczna rzeki ograniczona jest do minimum, kajakarze mogą jedynie skorzystać ze sklepów w miejscowościach występujących na trasie.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (krótkie przenoski)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny

5.1.6. Młosina 3 km

Młosina to niewielka rzeka wypływająca z jeziora Brzeźno. Miejscowość Leśno, znajdująca się w jej dolnym biegu, jest popularnym miejscem rozpoczęcia spływów zmiernych w kierunku Zbrzycy. Rzeka charakteryzuje się spokojnym nurtem, a jej końcowy odcinek jest rekomendowany dla wszystkich turystów, niezależnie od doświadczenia. Warty uwagi jest również drewniany kościół w Leśnie, znajdujący się na szlaku. Biwakowanie możliwe jest w jednym miejscu – przy ujściu Młosiny do Zbrzycy. Istnieje także wariant rozszerzenia szlaku i rozpoczęcia go od północnego krańca jeziora Wielkie Młosino. Trasa ta jednak jest dość mocno uciążliwa z powodu licznych płycizn i gęsto zarośniętych brzegów.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny

5.1.7. Jez. Krępsko i Szczytno 7 km

Szczytno i Krępsko to dwa duże jeziora rynnowe, które stanowią cenny przyrodniczo Obszar Chronionego Krajobrazu. Oba akweny, leżące na szlaku Brdy, są bardzo czyste, bogato zarybione i posiadają ciekawą dla kajakarzy rozwiniętą linię brzegową. Dodatkowym atutem jeziora Szczytno jest bliskość rezerwatu Osiedle Kormoranów. Miłośnicy historii i krajoznawstwa za atrakcyjną mogą uznać Wyspę Zamkową jeziora Szczytno, na której zachowały się ruiny średniowiecznego grodu lub pozostałości po wczesnośredniowiecznym grodzisku znajdujące się na półwyspie jeziora Krępsko.

Rozpoczęcie spływu proponowane jest od miejscowości Dolinka, gdzie Brda wpływa do jeziora Szczytno. Natomiast idealnym zakończeniem szlaku jest południowy kraniec jeziora Krępsko. Pokonanie akwenów kajakiem jest łatwe i nieuciążliwe. Jediną przeszkodą w spływie może okazać się pogoda. Przy tak dużej powierzchni akwenów, zbyt silny wiatr może spowodować niebezpieczne dla kajakarzy falowanie. Na trasie spływu nietrudno o miejsce postojowe – kilka punktów gastronomicznych, wiaty i punkt widokowy zadowolą nawet najbardziej wymagających turystów.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (duże akweny)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny

5.1.8. Jez. Charzykowskie, Karsińskie, Długie 9 km

Jezioro Charzykowskie, Długie i Karsińskie znajdują się na obszarze Zaborskiego Parku Krajobrazowego, a ich wschodnie brzegi wyznaczają granicę Parku Narodowego Bory Tucholskie. Fakt ten gwarantuje dużą atrakcyjność krajobrazowo-przyrodniczą terenu oraz idealne warunki do organizacji spływów kajakowych.

Spływ proponuje się rozpocząć w południowej części jeziora Charzykowskiego – w Charzykowach. Miejscowość może pochwalić się nowoczesnym portem jachtowym oraz kilkoma restauracjami, sklepami, barami. Trasa spływu wiedzie od jeziora Charzykowskiego przez jezioro Długie aż do miejscowości Swornegacie na jeziorze Karsińskim. To kolejny szlak dostosowany zarówno dla kajakarzy doświadczonych jak i debiutantów. Ponadto cała trasa oferuje rozbudowaną infrastrukturę turystyczną – sporą bazę noclegową, gastronomiczną oraz duże przystanie żeglarskie i kajakowe.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak o wysokiej atrakcyjności

5.2. Szlaki Gwdy z Czernicą i Białą (66 km)

5.2.1. Gwda 15 km

15-kilometrowy odcinek Gwdy stanowi granicę województwa pomorskiego i może być atrakcyjną opcją na spływ kajakowy dla osób, które pierwsze kroki w kajakarstwie mają już za sobą. Nurt Gwdy nie jest tu zbyt wartki, lecz stosunkowo często występują przeszkody w korycie, w tym kamienie i drzewa. Szlak wiedzie przez Puszcę nad Gwdą i jest niezwykle malowniczy i urozmaicony przyrodniczo oraz bogaty w atrakcje kulturowe. Wzdłuż rzeki przebiegała bowiem pozycja przednia Wału Pomorskiego, czyli systemu umocnień wschodniej granicy III Rzeszy. O ile nie spływa się wcześniej Czernicą lub Białą, to wycieczkę kajakową zacząć można przy elektrowni wodnej w Lubnicy, a skończyć w Lędyczku. Po drodze w Węgorzewie Szczecineckim konieczna jest krótka przenoska przy elektrowni wodnej Domyśl.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny (płyiczny, przeszkody w korycie)

Uciążliwość szlaku kajakowego: średnio uciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak atrakcyjny

5.2.2. Czernica 29 km

Charakterystyka szlaku kajakowego:

Stanowiąca dopływ Gwdy Czernica, jest mało popularnym, acz bardzo atrakcyjnym szlakiem kajakowym. Jako że w zdecydowanej większości prowadzi przez tereny niezamieszkałe, idealnie nadaje się dla osób ceniących sobie ciszę, spokój i leśne biwaki. Ze względu na dość wartki bieg i liczne drzewa w nurcie rzeki, szlak ten polecany jest dla osób mających już pewne doświadczenie kajakowe. Spływ najlepiej rozpocząć w miejscowości Sporysz, gdyż powyżej szlak bywa wąski i nadaje się tylko dla jednoosobowych kajaków. W połowie drogi, we wsi Sarniak oraz po ujściu do Gwdy w Lubnicy znajdują się miejsca przygotowane na postój dla turystów.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny (bystrza, drzewa)

Uciążliwość szlaku kajakowego: średnio uciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak urozmaicony o wysokiej atrakcyjności

5.2.3. Biała 22 km

Charakterystyka szlaku kajakowego:

Rzeka Biała jest niewielkim dopływem Czernicy i od kilku lat dostępna jest również dla miłośników kajakarstwa. Malowniczy szlak w większości wiedzie przez las. Nie jest tak wymagający jak Czernica, lecz bywa uciążliwy ze względu na drzewa, krzaki i częste płycizny. Spływ rozpocząć można w Białym Borze lub przy wypływie z Jeziora Bielskiego.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny (drzewa, krzaki, płycizny)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak dość uciążliwy (płycizny, latem problemy z wodą)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny

5.3. Szlaki Wdy (225 km)

5.3.1. Wda (w granicach województwa pom.) 140 km

Charakterystyka szlaku kajakowego:

Wda jest obok Brdy jedną z najczęściej wybieranych na spływy kajakowe rzek w województwie pomorskim. Swoją popularność zawdzięcza dużej atrakcyjności przyrodniczej, urozmaiconemu biegowi i niskiemu poziomowi trudności spływu oraz liczniemu zagospodarowaniu turystycznemu. Nadaje się więc idealnie dla początkujących kajakarzy oraz rodzin z dziećmi. Jedynie w górnym 16-kilometrowym odcinku, powyżej Lipusza, należy liczyć się z niewielkimi trudnościami i uciążliwościami, wynikającymi z okresowych płycizn oraz stosunkowo licznych przenosek (6). Dlatego też większość spływów startuje w Lipuszu, przy zabytkowym młynie wodnym. Tu rozpoczyna się najbardziej urokliwy fragment rzeki, wiodący przez Wdzydzki Park Krajobrazowy i leżące w jego granicach tak zwane kaszubskie morze, czyli Zespół Jezior Wdzydzkich. Od Lipusza aż do granicy województwa pomorskiego co kilka, kilkanaście kilometrów dostępne są stacje kajakowe, pola biwakowe oraz ośrodki turystyczne. Do największych atrakcji zlokalizowanych wzdłuż szlaku należy Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzech Kiszewskich.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy, jedna przeprawka wymagająca przeniesienia kajaków

Atrakcyjność szlaku kajakowego: wysoki poziom atrakcyjności przyrodniczej

5.3.2. Graniczna z Trzebiochą (16 km) i Pilica (7 km)

Charakterystyka szlaku kajakowego:

Graniczna, Trzebiocha i Pilica to krótkie dopływy Wdy, tworzące malowniczą trasę idealną na całodniowy spływ kajakowy. Biegnące równolegle Graniczna i Pilica po połączeniu wpadają do Jeziora Sudomie i dalej już płyną do Wdy, jako Trzebiocha. Wycieczkę rozpocząć warto w Kornem lub Wieprznicy, a zakończyć na Wdzie lub we Wdzydzech.

Kiszewskich na kaszubskim morzu. Ze względu na łatwość spływu i niewielką uciążliwość szlak może być polecany początkującym kajakarzom i rodzinom z dziećmi.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy, jedna przepławka wymagająca przeniesienia kajaków

Atrakcyjność szlaku kajakowego: wysoki poziom atrakcyjności przyrodniczej

5.3.3. Jeziora Jeleń i Gołuń 9 km

Charakterystyka szlaku kajakowego:

Jeziora Jeleń i Gołuń stanowią część Zespołu Jezior Wdzydzkich, zwanego popularnie kaszubskim morzem. Prowadzący przez dwa jeziora szlak może być urozmaicheniem lub uzupełnieniem spływu po Wdzie.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak atrakcyjny, lecz monotony

5.3.4. Jeziora Cheb, Słupino, Słupinko 7 km

Charakterystyka szlaku kajakowego: Połączone cienkim ciekim rynnowe jeziora Cheb, Słupino i Słupinko stanowią zachodnią odnogę Zespołu Jezior Wdzydzkich. Szlak ten może być urozmaicheniem wpływu po Wdzie, lecz nie należy do najatrakcyjniejszych.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak średnio uciążliwy (zarośnięty)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak mało atrakcyjny

5.3.5. Kanał Wdy 18 km

Charakterystyka szlaku kajakowego: Szlak stanowi ciekawą alternatywę dla spływów Wdą. To łatwy i malowniczy szlak kajakowy, rekomendowany na odcinku Borsk – Cegielnia. Możliwość pływania w obu kierunkach (brak nurtu).

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (wypłyenia, przenoska)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak atrakcyjny

5.3.6. Niechwaszcz 28 km

Charakterystyka szlaku kajakowego: Niechwaszcz to niewielka i mało znana rzeka będąca prawobrzeżnym dopływem Wdy. Z uwagi na równiny charakter okolicy rzeka ma wolny nurt, dodatkowo spiętrzony licznymi jazami. Dla kajakarzy ciekawy jest dolny odcinek w dużej części prowadzących przez lasy Borów Tucholskich.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieco uciążliwy (wolny nurt, przenoski przez jazy)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny

5.4. Szlaki Wierzyca (166 km)

5.4.1. Wierzyca 154 km

Wyływająca z centralnej części Pojezierza Kaszubskiego Wierzyca, tworzy ciekawy produkt turystyki kajakowej „Wierzyca – nurty natury, nurty kultury”. Szlak Wierzyca prowadząc przez jedno z najbardziej urokliwych regionów Pomorza – Kaszuby i Kociewie – gwarantuje turystom nie tylko wysoką atrakcyjność przyrodniczą, ale również możliwość podziwiania zabytków architektury wprost z kajaka. Najważniejsze z nich to stolica Kociewia – Starogard Gdański, pocysterski Pelplin czy Gniew ze swoim zamkiem i Pałacem Marysieńki. Na trasie, na turystów czekają również cztery zabytkowe elektrownie wodne. Sama rzeka charakteryzuje się bystrym nurtem i licznymi meandrami. Spływ najlepiej rozpocząć z jeziora Wierzyko, z którego Wierzyca bierze swój początek, a zakończyć w Gniewie, przy ujściu rzeki do Wisły. Istnieje również możliwość kontynuowania spływu Wisłą przez Tczew, Malbork lub Gdańsk. Górny i środkowy odcinek Wierzyca, ze względu na liczne zwałki oraz wysokie, zarośnięte i niedostępne brzegi, polecany jest kajakarzom bardziej doświadczonym.

Trudność szlaku kajakowego: górny i środkowy odcinek szlaku- średnio trudny, dolny odcinek szlaku- łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak średnio uciążliwy (liczne przenoski, zwalone drzewa, ukryte pod wodą głazy)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny zarówno przyrodniczo jak i kulturowo

5.4.2. Wietcisa 12 km

Wietcisa, jako lewy dopływ Wierzyca stanowi doskonałe uzupełnienie spływu kajakowego tą rzeką. Szlak jest dość krótki, ale malowniczy. Atrakcje na trasie zapewnia historyczne miasteczko Skarszewy. Spływ należy rozpocząć z Wolnego Dworu lub miasteczka Skarszewy, a zakończyć (w przypadku spływu jednodniowego) bądź kontynuować (w przypadku spływu kilkudniowego) przy ujściu Wietcisy do Wierzyca, w okolicach miejscowości Czarnocin. Cały szlak jest słabo zagospodarowany turystycznie, ale posiada łatwo dostępny brzeg umożliwiający postój.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny (odpowiedni dla kajakarzy z niewielkim doświadczeniem)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak niezbyt uciążliwy (dwie przenoski, zwalone drzewa)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny

5.5. Szlaki Wieprza (85 km)

5.5.1. Wieprza i Pokrzywna (w granicach województwa pom.) 50 km

Wieprza i Pokrzywna należą do najpiękniejszych przyrodniczo szlaków kajakowych Pomorza. Na całej długości trasy roztacza się malowniczy krajobraz z rozległymi kompleksami leśnymi i łąkami. Tereny te są cennymi siedliskami dzikiej zwierzyny i różnorodnego ptactwa. Elektrownie wodne Ciecholub, Biesowice, Kępka, Kępice stanowią ciekawą atrakcję turystyczną regionu.

Polecany miejscem na rozpoczęcie spływu jest miejscowość Glewnik na rzece Pokrzywna. Po kilku kilometrach rzeka wpada do Wieprzy, która położona jest tylko częściowo w województwie pomorskim. Szybki nurt, liczne bystrza oraz czasami pojawiające się zwalone drzewa sprawiają, że ten odcinek rzeki nie należy do najłatwiejszych i polecany jest doświadczonym kajakarzom. Od Kawki krajobraz leśny zanika, wzdłuż brzegów rozpościerają się rozległe pola i łąki. Rzeka w tym miejscu jest łagodniejsza, jednak napotkamy tu trzy dość uciążliwe przenoski przy elektrowniach wodnych Ciecholub, Biesowice, Kępka. Pomimo trudności, niezwykle urok okolicy w pełni wynagradza poniesione trudy.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny; przeznaczony dla kajakarzy z pewnym doświadczeniem

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak średnio uciążliwy; przenoski przy elektrowniach wodnych

Atrakcyjność szlaku kajakowego: na całej trasie przebiegu szlak bardzo atrakcyjny; zróżnicowany krajobraz i zabytki techniki

5.5.2. Studnica 35 km

Studnica jest bardzo wymagającą rzeką, dostarczającą niesamowitych wrażeń i adrenaliny. Spływ nią jest prawdziwym wyzwaniem, wymagającym cierpliwości i dużej sprawności fizycznej. Wszystko za sprawą wartkiego nurtu, licznych bystrzy, wielkich głazów i progów wodnych.

Spływ najlepiej rozpocząć w Miastku. Płynąc na północ nie spotkamy większych miejscowości. Rzadko występująca infrastruktura turystyczna, wąskie doliny i wszechobecna, dzika przyroda sprawiają wrażenie miejsca nietkniętego ludzką stopą. Studnica należy do bardziej uciążliwych pomorskich szlaków kajakowych. Na trasie konieczne są trzy przenoski. Przy jazie w miejscowości Kawki, młynie wodnym i elektrowni wodnej Ciecholub. Dodatkowymi przeszkodami na rzece są powalone drzewa. Ze względu na bardzo wąskie koryto w niektórych miejscach rzeki, zdecydowanie polecane są kajaki jednoosobowe. Najdogodniej spływ zakończyć na Wieprzy w miejscowości Kawka.

Ciekawym miejscem w okolicy, wartym odwiedzenia jest pałac w Warcinie będący niegdyś letnią rezydencją żelaznego kanclerza, Otto von Bismarcka.

Trudność szlaku kajakowego: szlak trudny; polecany doświadczonym kajakarzom

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak uciążliwy; znaczna liczba przenosek i dodatkowe przeszkody w korycie rzeki

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny

5.6. Szlaki Słupi (224 km)

5.6.1. Słupia 133 km

Słupia jest jedną z najpiękniejszych i najbardziej urozmaiconych rzek Pomorza. Oferuje 133 km szlaku kajakowego, którego przepłynięcie zajmuje 7 dni. Na Słupi każdy znajdzie coś dla siebie. Rzeką wiedzie przez rozległe, dziewicze kompleksy leśne i liczne jeziora (Gowidlińskie, Węgorzyno, Żukowskie, Głębokie, Konradowo, Krzynia). W regionie znajdują się najstarszy, działający system hydrotechniczny w Europie, który tworzą elektrownie wodne Struga, Gałąźnia Mała, Strzegomno, Krzynia. W ramach tego systemu powstał produkt turystyczny Słupia – rzeka z prądem. Ponadto Słupia posiada bogatą infrastrukturę turystyczną (dogodne przenoski, miejsca biwakowe, pomosty i przystanie).

Spływ Słupią dostarcza wielu emocji i potrafi zaskakiwać. Poszczególne odcinki rzeki są bardzo zróżnicowane pod względem trudności. Polecany miejscem rozpoczęcia spływu dla bardziej doświadczonych kajakarzy jest miejscowość Gowidlino, a dla początkujących zejście przy elektrowni Gałąźnia Mała. W górnym biegu od miejscowości Gowidlino do jeziora Głębokie rzeka jest wymagająca i uciążliwa. Szczególnie trudnym fragmentem jest Rynna Sulęczyńska. Ta część trasy została sklasyfikowana jako rzeka górską. Wartki nurt, liczne przeszkody i kamieniste dno mogą sprawić sporo trudności nawet wprawnym kajakarzom. Środkowy i dolny bieg rzeki poniżej jeziora Głębokiego jest łagodniejszy, polecany także mniej doświadczonym kajakarzom. Słupia, jako jeden z nielicznych szlaków kajakowych umożliwia zakończenie spływu nad morzem Bałtyckim, w usteckim porcie.

Trudność szlaku kajakowego: odcinek górny (do jez. Głębokiego) trudny; odcinek środkowy i dolny łatwe; miejscami średnio trudne

Uciążliwość szlaku kajakowego: odcinek górny średnio uciążliwy; odcinek środkowy i dolny nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: odcinek górny bardzo atrakcyjny; odcinek środkowy i dolny atrakcyjny

5.6.2. Kamienica 36 km

Kamienica to mała rzeka, która dostarcza wielkich emocji. Ze względu na to, że stanowi dopływ popularnej Słupi jest mało znana. Ekstremalne warunki spływu wspaniale współgrają z dzikim krajobrazem Puszczy Słupskiej.

Szlak na Kamienicy przeznaczony jest wyłącznie dla doświadczonych kajakarzy, lubiących adrenalinę i duże wyzwania. Na spływ rekomendowane są kajaki jednoosobowe z fartuchami, ze względu na co chwilę przelewającą się przez kajak wodę. Rzeką na całej długości jest bardzo wymagająca, charakteryzuje się szybkim nurtem i silnie meandruje. W górnym biegu, powyżej miejscowości Modrzewno, Kamienica słabo nadaje się do spływu, szczególnie w okresie letnim. Wąskie koryto rzeki i niski poziom wody mogą być na tym odcinku uciążliwym problemem. Poniżej Modrzewna znajdują się progi i młyny oraz liczne powalone drzewa, które niegdyś porastały brzegi rzeki. Stanowią one wyzwanie

wymagające niemałej zręczności i siły. Często konieczna staje się przenoska. Szlak kończy się w miejscu gdzie Kamienica wpada do Słupi. Znajduje się tutaj elektrownia wodna Gałąźnia Mała. Jest to największa siłownia systemu hydrotechnicznego Słupi. Z pobliskiego wniesienia roztacza się wspaniały widok na panoramę Doliny Słupi.

Trudność szlaku kajakowego: szlak trudny; polecany doświadczonym kajakarzom

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak uciążliwy; duża liczba przeszkód

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny; dzika przyroda i elektrownie wodne

5.6.3. Bytowa 22 km

Rzeka Bytowa przepływa przez urokliwą i spokojną okolicę pojezierza bytowskiego. Długość szlaku kajakowego wynosi 22 km i można go pokonać w ciągu jednego dnia. Wzdłuż brzegów roztaczają się zielone łąki, następnie rzeka wiedzie przez lasy, by skończyć swój bieg wpadając do Słupi koło jeziora Głębokie.

Szlak rozpoczyna się w Bytowie. Będąc w mieście warto zobaczyć zamek krzyżacki, urokliwe śródmieście oraz cerkiew św. Jerzego. Spływ na całej długości Bytowy jest bardzo przyjemny, nurt jest spokojny, przeszkody są łatwe do ominięcia, a przenoski nie występują. Liczne bystrza i progi uatrakcyjnają spływ. W dolnym odcinku Bytowy woda bywa stojąca, przez co wiosłowanie wymaga trochę więcej wysiłku. Spływ najlepiej zakończyć na jeziorze Głębokie. W tym miejscu można przewieźć kajaki i kontynuować dalej spływ pobliską rzeką, Słupią. Szlak z czystym sumieniem można polecić wszystkim osobom, które dopiero zaczynają swoją przygodę z kajakarstwem i rodziną z dziećmi.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy; polecany na rodzinne spływy kajakowe

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak niezbyt uciążliwy (zwalone drzewa, brak nurtu)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak atrakcyjny; dzika przyroda

5.6.4. Skotawa 33 km

Rzeka Skotawa jest prawobrzeżnym dopływem Słupi, raczej mało znanym jako szlak kajakowy. Długość szlaku kajakowego wynosi 33 km, jest to rzeka spławna dla kajakarzy od miejscowości Jawory - Budowo. Najciekawsze są fragmenty środkowy i dolny, od Jamrzyna do elektrowni Skarszów Dolny. Na odcinku tym kajakarze spotkają wiele przeszkód, przede wszystkim powalonych drzew i gałęzi. Ich pokonanie wymaga wysokich umiejętności oraz dobrej kondycji. Rzeka jest praktycznie niezagospodarowana i mało uczęszczana przez kajakarzy, meandruje wśród pól i lasów. W dolnym odcinku, bezpośrednio przy ujściu do Słupi, zlokalizowana jest jedyna na Skotawie elektrownia wodna - Skarszów Dolny. Spływ najlepiej zakończyć przy moście Lubuń-Żelkówko, tuż obok kamienia papieskiego.

Trudność szlaku kajakowego: szlak trudny; polecany doświadczonym kajakarzom

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak uciążliwy; duża liczba przeszkód

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny, górny odcinek dość monotony, dolny leśny

5.7. Szlaki Łupawy (114 km)

5.7.1. Łupawa 95 km

Spływ Łupawą to prawdziwa kajakarska wyprawa. Rzeka uchodzi za jeden z najbardziej dzikich szlaków Pomorza i objęta jest ochroną w ramach programu Natura 2000. Starodawne puszcze, pozostałości działalności łodolodów w postaci wzgórz morenowych i urokliwe niziny nadmorskie nie pozwalają na monotonię i nudę.

Spływ Łupawą warto rozpocząć w Oborowie. Poziom trudności na całej długości rzeki jest bardzo różnorodny. Odcinek górny, aż do Kozina jest łatwy i nieuciążliwy. Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w środkowej części szlaku. Charakter Łupawy zmienia się gwałtownie, z nizinnej na podgórski. Na obniżeniach terenu woda znacznie przyspiesza, pojawiają się kamieniste bystrza. Spływ tą częścią trasy jest bardzo ekscytujący i dostarcza niesamowitych wrażeń. Na trasie napotkamy liczne, lecz krótkie przenoski, głównie przy elektrowniach wodnych, których jest aż sześć (Łupawa, Poganice, Łebień, Drzeżewo, Żelkowo, Smółdzino). Stanowią one ciekawą atrakcję. Niektóre z nich udostępniane są

do zwiedzania turystom. Przeprawa Łupawą kosztuje sporo wysiłku. Rzeka polecana jest raczej doświadczonym kajakarzom. Ze względu na zakaz pływania po jeziorze Gardno trzeba zakończyć spływ koło przystani w Retowie lub Gardnie Wielkiej.

Trudność szlaku kajakowego: górny odcinek szlaku – łatwy, odcinek środkowy – trudny, odcinek dolny – średnio trudny

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak na całej długości średnio uciążliwy; przenoski przy elektrowniach wodnych

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak na całej długości bardzo atrakcyjny; piękny krajobraz, zabytki techniki

5.7.2. Bukowina 19 km

Szukając dzikiej przyrody i spokoju warto wybrać się na największy dopływ Łupawy – Bukowinę. Rzeka jest mało znana, przebiega wśród dziewiczych i malowniczych terenów. Część z nich objęta została ochroną w ramach obszaru Natura 2000 "Dolina Łupawy". Bukowina pomimo niewielkich rozmiarów jest samodzielnym szlakiem kajakowym. Jest to rzeka o zdecydowanie podgórskim charakterze, rwąca i nieprzewidywalna. Wymaga dużego doświadczenia i wysokich umiejętności w manewrowaniu kajakiem, w zamian dostarczając niesamowitych wrażeń i emocji.

Dogodnym miejscem na rozpoczęcie spływu jest jezioro Kamienieckie w pobliżu miejscowości Skrzyszewo. Rzeka jest tutaj stosunkowo spokojna. Szlak prowadzi przez okoliczne lasy i łąki. Mijając wieś Siemirowice nurt zaczyna przyspieszać. Środkowy odcinek jest najbardziej wymagający. Woda płynie gwałtownie, pojawiają się bystrza i przeszkody w postaci powalonych drzew, dno jest kamieniste. Jest to idealny odcinek dla osób lubiących pływanie zwałkowe. Na końcowym etapie na wysokości Oskowa rzeka zwalnia, jednak i ten odcinek jest trudny. Szlak kończy się w miejscowości Kozin gdzie Bukowina wpada do Łupawy. Rzeka cechuje się niskim stanem wody. Szczególnie w okresie letnim, warto uzyskać informacje o jej aktualnym poziomie.

Trudność szlaku kajakowego: szlak trudny; dla doświadczonych kajakarzy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak uciążliwy; przeszkody i płycizny

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny; urokliwy krajobraz

5.8. Szlaki Łeby (117 km)

5.8.1. Łeba 104 km

Różnorodność i kontrasty to dwa słowa najlepiej oddające Łebę. Rzeka prowadzi najpierw morenowymi wałami, by za chwilę spokojnie zawieść kajakarza nad rozległą nadmorską równinę. Okolice urozmaica spływ ciekawymi zabytkami takimi jak Sanktuarium Matki Boskiej w Sianowie, stare miasto w Lęborku, dwór w Paraszynie czy Park Miniatur w Chocielewku.

Sześć dni podróży i 104 km szlaku stanowią spore wyzwanie, szczególnie, że spływ Łebą nie należy do najłatwiejszych. W górnym biegu rzeki, od początku spływu w Sianowie do miejscowości Bożepole Małe dziki nurt oraz liczne przeszkody w korycie wymagają od kajakarza sporej koncentracji i umiejętności. Na tym etapie spływu liczne przenosi, których jest około dziesięć mogą odstraszyć nawet najbardziej wytrwałych kajakarzy. Od Lęborka rzeka się uspokaja, zmniejsza się uciążliwość szlaku. Jest to już łatwy fragment, niewymagający większych umiejętności. Odcinek ten polecany jest mniej doświadczonym osobom, również rodzinom z dziećmi. Krajobraz rzeki w dolnym odcinku jest dużo mniej atrakcyjny niż na początku szlaku i może trochę rozczarowywać. Spływ należy zakończyć w miejscowości Gać ze względu na zakaz pływania kajakami po jeziorze Łebsko.

Trudność szlaku kajakowego: górny odcinek szlaku do miejscowości Bożepole Wielkie - trudny (dla doświadczonych kajakarzy); powyżej szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: górny odcinek szlaku do miejscowości Bożepole Wielkie – uciążliwy; do Lęborka średnio uciążliwy; powyżej Lęborka nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: w górnym odcinku do miejscowości Bożepole Wielkie szlak – bardzo atrakcyjny; do Lęborka – atrakcyjny; powyżej Lęborka – średnio atrakcyjny

5.8.2. Chełst 13 km

Niewielkiej długości rzeka Chełst łączy rzekę Łebę z morzem.. Prowadzi z portu w Łebie do Jeziora Sarbsko.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy; słaby nurt, możliwe cofki wody

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak mało atrakcyjny

5.9. Szlak Redy (37 km)

5.9.1. Reda 37 km

Dla osób cenionych sobie dużą różnorodność szlaków kajakowych Reda jest idealną rzeką. Dziki i dziewiczy charakter Doliny Redy, kanał pomiędzy jeziorem Orle, a Wejherowem oraz bliskość Trójmiasta stanowią ciekawe połączenie.

Reda nie należy do najłatwiejszych szlaków kajakowych, poziom trudności na poszczególnych odcinkach jest mocno zróżnicowany. Przez chwilę rzeka wydaje się spokojna by za chwilę gwałtownie zmienić swój charakter. Z tego względu nie jest polecana osobom początkującym. Spływ warto rozpocząć w miejscowości Zamostne. Na odcinku do jeziora Orle szlak jest dość trudny i uciążliwy. Rzeka w tym miejscu jest wąska, pojawiają się miejscami przeszkody w postaci kładek i mostków oraz niewielkie mielizny. Kolejny fragment trasy jest łatwiejszy, co nie znaczy, że mniej ciekawy. Wiedzie on przez szeroki kanał, wykopany w ubiegłym stuleciu, aby transportować barkami kredę jeziorną do cementowni w Wejherowie. Nie znajdują się tutaj żadne większe przeszkody, a uregulowany charakter rzeki pozwala na oderwanie oczu od „czytania” wody. Za Wejherowem rzeka ponownie przyspiesza i silnie meandruje. Wartki nurt i bystrza dodatkowo uatrakcyjniają szlak. Spływ należy zakończyć w Redzie przed rezerwatem „Beka”, objętym zakazem pływania kajakami.

Trudność szlaku kajakowego: szlak średnio trudny, miejscami łatwy; dogodny także dla mniej doświadczonych kajakarzy

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy; drobne trudności w górnym biegu rzeki

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak bardzo atrakcyjny; duża różnorodność krajobrazów i bliskość Trójmiasta

5.10. Szlak Piaśnicy (6 km)

5.10.1. Piaśnica 6 km

Piaśnica na pierwszy rzut oka to krótki i średnio atrakcyjny szlak kajakowy, jednak oferuje on możliwość dopłynięcia kajakiem nad samo Morze Bałtyckie. Jest to duża atrakcja, której nie ma wiele rzek na wybrzeżu, między innymi ze względu na zakazy pływania po przybrzeżnych jeziorach np. Łupawa czy Łeba. Brak uciążliwych przeszkód, tylko jedna przenoska oraz spokojny nurt sprawiają że Piaśnica jest przyjazna dla rodzin z dziećmi, idealnie nadaje się na pierwszy kontakt z kajakiem. Ze względu na znaczne rozmiary Jeziora Żarnowskiego i pływające po nim duże jednostki szlak kajakowy teoretycznie rozpoczyna się koło przystani w Lubkowie. Często wybieranym miejscem początkowym spływu jest wypływ Piaśnicy z Jeziora Żarnowieckiego, w okolicy Żarnowca. Od tego miejsca rzeka silnie meandruje, by zakończyć swój bieg na pięknej plaży w znanej miejscowości nadmorskiej Dąbki. Liczne zakręty nie pozwalają na nudę, a atrakcyjny finał spływu motywuje do większego wysiłku.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy; idealny dla początkujących i rodzin z dziećmi

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy; brak przeszkód i jedna przenoska

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak atrakcyjny; możliwość zakończenia spływu na nadmorskiej plaży

5.11. Szlak Czarnej Wdy (Czarnej Wody) (13 km)

5.11.1. Czarna Wda (Woda) 13 km

(Brak konkretnych informacji, raczej nazwa Czarna Woda, Czarna Wda potocznie)

Czarna Woda to mało znana, niewielka i krótka rzeczka na pobrzeżu kaszubskim. Ze względu na swoją nazwę często mylona z rzeką Wdą. Wypływa z niecki źródłowej położonej koło miejscowości Lubocino. Na całej swojej długości jest uregulowana, odznacza się spokojnym nurtem i małą uciążliwością, przez co jest polecana rodziną z dziećmi i osobom, które dopiero zaczynają swoją przygodę z kajakiem. Krajobraz Czarnej Wdy nie zachwyca. Przez większość trasy towarzyszą nam wzdłuż brzegów łąki i nieużytki. Plusem Czarnej Wody podnoszącym jej atrakcyjność jest możliwość zakończenia spływu nad brzegiem morza na zachód od Jastrzębiej Góry.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy;

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak średnio uciążliwy; przenoski na jazach

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny, możliwość zakończenia spływu na nadmorskiej plaży

5.12. Szlak Raduni (88 km)

5.12.1. Radunia 51 km

Kajakarze chcący spłynąć szlakiem Raduni mają do wyboru trzy opcje. Pierwsza prowadzi przez górny odcinek rzeki od Ostrzyc do Kiełpinka (13 km). Charakteryzuje się ona dużą atrakcyjnością przyrodniczą, łatwością i nieuciążliwością, przez co rekomendowana jest początkującym kajakarzom. Po dopłynięciu do Kiełpinka konieczne jest zakończenie spływu lub przewiezienie kajaków do Rutek, położonych 12 km dalej. Kontynuowanie spływu jest niemożliwe ze względu na powstały w 1972 roku rezerwat Jar Rzeki Raduni oraz wprowadzany zakaz od roku 2013 spływu tym odcinkiem rzeki Raduni, chroniący unikatową przyrodę tego odcinka rzeki. Drugą opcją jest pominięcie wcześniejszego etapu i rozpoczęcie spływu w miejscowości Rutki. Trasa ta ma długość 23 km, jest mniej atrakcyjna przyrodniczo niż poprzednia i wymaga trzech mało uciążliwych przenosek (jedna przy zabytkowej elektrowni wodnej). Spływ tą częścią Raduni kończy się w Kolbudach. Dalej, niezbędnym jest ponowne przewiezienie kajaków o kilka kilometrów do Elektrowni wodnej w Straszynie. Ostatni już odcinek Raduni znany jest wśród kajakarzy z kilku następujących po sobie elektrowni wodnych (Straszyn, Prędzieszyn, Kuźnice, Juszkowo, Pruszcz Gdański). Powoduje to dużą atrakcyjność turystyczną, ale i wysoką uciążliwość dolnego biegu rzeki. Ciek poniżej Pruszcza Gdańskiego jest spokojny i dość monotony. Po połączeniu Raduni z Motławą, w okolicach miejscowości Krępiec, turystom pozostaje już tylko 6,2 km do centrum Gdańska.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (na terenie rezerwatu ma charakter górski – odcinek trudny, niedostępny dla kajakarzy)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak w swoim środkowym biegu (z wyłączeniem rezerwatu) jest mało uciążliwy (kilka krótkich przenosek), w biegu dolnym szlak charakteryzuje się dużą uciążliwością (elektrownie wodne, liczne przenoski)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny (zabytki elektrotechniki, duża różnorodność)

5.12.2. Kółko Jezior Raduńskich 37 km

Kółko Raduńskie to szlak wodny łączący jeziora Szwajcarii Kaszubskiej: Jezioro Stężyckie, Jezioro Raduńskie Górne, Jezioro Raduńskie Dolne, Jezioro Kłodno, Białe Jezioro, Jezioro Rekowo, Jezioro Małe Brodno, Jezioro Wielkie Brodno, Jezioro Ostrzyckie, Jezioro Patulskie, Jezioro Dąbrowskie, Jezioro Lubowisko, przez które przepływa Radunia. Akweny tworzą niemal zamknięty pierścień i pozwalają na przepłynięcie ponad 30 km. Szlak ten zadowoli niedoświadczonych i ceniących sobie wygodę kajakarzy, charakteryzuje się bowiem dużą atrakcyjnością przyrodniczą i znikomą uciążliwością (dwie przenoski). Poza krótkimi odcinkami łączącymi poszczególne akweny, szlak wiedzie przez duże jeziora, w związku z tym należy zawsze mieć na uwadze pogodę, a w szczególności prędkość wiatru. W przypadku złych warunków atmosferycznych możliwe są szkwały i silne falowanie. Większość jezior w Kółku Jezior Raduńskich ma zalesione, strome brzegi i jest słabo zagospodarowana, jedynie jezioro Ostrzyckie oferuje bogatszą bazę

noclegową i gastronomiczną opartą głównie o ośrodki wypoczynkowe. Spływ należy rozpocząć w Stężycy i płynąc przez Kółko Raduńskie zakończyć w miejscowości – Ostrzyce bądź Gołubie.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (należy uważać na silne wiatry, odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (dwie przenoski)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak o wysokiej atrakcyjności przyrodniczej

5.13. Szlak Motławy, Martwej Wisły, Wisły Śmiałej, wewnętrznych wód Gdańska (52 km)

5.13.1. Martwa Wisła, Wisła Śmiała, wewnętrzne wody Gdańska 35 km

Martwa Wisła i Wisła Śmiała to dwa szerokie cieki, będące częścią Pętli Żuławskiej. Szlak ma swój początek w miejscowości Przegalina, ale możliwe jest również spływanie w odwrotnym kierunku zaczynając od Żabiego Kruka. Martwa Wisła ma charakter dużego akwenu wody stojącej i ze względu na falowanie, silny wiatr i przede wszystkim ruch statków może być niebezpieczna dla kajakarzy. Wisła Śmiała natomiast jest jednym z ramion ujściowych Wisły i oddzielając Wyspę Portową na zachodzie i Wyspę Sobieszewską na wschodzie wpada do Zatoki Gdańskiej.

Wewnętrzne wody Gdańska obejmują Optyw Motławy, Starą i Nową Motławę, kanał na Stępce oraz kanał łączący Starą i Nową Motławę w południowej części Wyspy Spichrzów. Dzięki niemal całkowitemu brakowi nurtu i licznym odgałęzieniom szlak ten oferuje wiele wariantów trasy. Pływanie po historycznej części Gdańska i mnogość zabytków widzianych wprost z kajaka znacząco podnosi atrakcyjność turystyczną trasy. Najważniejsze z nich to gdański Żuraw, bramy wodne, Długie Pobrzeże, Wyspa Spichrzów czy Ołowianka. W aspekcie zagospodarowania turystycznego szlak ten jest dobrze przygotowany na przyjęcie turysty kajakowego. Dostępność do brzegów, wiele miejsc umożliwiających cumowanie i wodowanie, duża liczba przystani żeglarskich oraz całe zaplecze turystyczne Sobieszewa i Centrum Gdańska stwarzają doskonałe możliwości dla rozwoju kajakarstwa.

W przypadku wpływania na odcinek od Polskiego Haka do południowej części Wyspy Spichrzów należy pamiętać o zgodzie Kapitanatu Portu. Ruch statków i jachtów jest na tym odcinku dość intensywny, dlatego trzeba w tym miejscu zachować szczególną ostrożność.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (należy uważać na statki)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (możliwe przenoski przy wrotach przeciwpowodziowych, konieczna zgoda Kapitanatu Portu)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak atrakcyjny (liczne zabytki kultury i architektury)

5.13.2. Motława 17 km

Motława jest kolejną rzeką Żuław Gdańskich i „Pętli Żuławskiej” i jak większość rzek nizinnych charakteryzuje się bardzo spokojnym, niemal niewyczuwalnym nurtem. Umożliwia to spływy osobom początkującym, bez doświadczenia. Dodatkowym atutem związanym z powolnym nurtem jest możliwość przemierzenia szlaku Motławy w obu kierunkach. Stacja początkowa znajduje się w Suchym Dębnie, natomiast zakończenie trasy proponowane jest w Żabim Kruku. Z powodu znajdujących się po obu brzegach Motławy wałów przeciwpowodziowych, krajobraz rzeki jest mało różnorodny. Urozmaicheniem monotonnych widoków są w tym przypadku zabytki spotykane na trasie, takie jak gotyckie kościoły w Suchym Dębnie i Wróblewie, pozostałości dworu krzyżackiego w Grabinie czy dzwonnica w Wiślinie. Sporym atutem szlaku jest również możliwość dopłynięcia Motławą do Centrum Gdańska. Wysokie i strome skarpy wałów przeciwpowodziowych uniemożliwiają dłuższe zatrzymanie kajaków, jednak dwie kwatery agroturystyczne i przystanie w największych miejscowościach rzeki pozwalają na zaplanowanie postojów i noclegów.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (możliwa jedna przenoska w Kamiennej Grodzy)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak mało atrakcyjny (monotonny krajobraz, zabytki architektury)

5.14. Szlaki prawobrzeżnych ramion delty Wisły (99 km)

5.14.1. Nogat (w granicach województwa pom.) 62 km

Nogat nazywany „młodszym bratem Wisły” jest średniej wielkości rzeką niziną i wchodzi w skład „Pętli Żuławskiej”. Wyróżnia go duża szerokość (od 80 do 200 m) i powolny nurt, a co za tym idzie łatwość i mała uciążliwość. Przez większość spływu Nogat otoczony jest wałami ograniczającymi widoczność, co sprawia, iż krajobraz jest mało urozmaicony i dość monotony. Największymi atrakcjami występującymi na trasie są zamek w Malborku i budowle hydrotechniczne (niektóre z nich zabytkowe), takie jak – śluza w Białej Górze, w Szonowie, w Rakowcu czy w Michałowie. Zagospodarowanie turystyczne szlaku jest niewielkie, ogranicza się do kilku miejsc postojowych i miejscowości. Spływ poleca się rozpocząć w Białej Górze i zakończyć go we wsi Osłonka. Należy również pamiętać, że Nogat zaliczany jest do żeglownych dróg wodnych i płynąc z nurtem zielone boje powinny znajdować się po lewej stronie, a czerwone po prawej stronie kajaka.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (4 śluzy)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak mało atrakcyjny (monotonny krajobraz)

5.14.2. Szarpawa 25 km

Szarpawa, jako rzeka żuławska stanowi jedno z ramion delty Wisły, a od głównego nurtu rzeki dzieli ją śluza – Gdańska Głowa. Na początek spływu warto wybrać niewielką wieś – Osłonka, to w tym miejscu Szarpawa łączy się z Nogatem i swoje miejsce ma rezerwat przyrody Ujście Nogatu. Do Szarpawy wpada również Tuga i odgałęzia się Wisła Królewiecka, która daje możliwość skonfigurowania trasy spływu. Rzeką jest szeroka i niemal całkowicie pozbawiona nurtu, a jej brzegi otoczone są wałami przeciwpowodziowymi. Tereny, przez które wiedzie są słabo zasiedlone i tylko w niektórych miejscach urozmaicone krajobrazowo. Wszystkie te cechy stanowią o niskiej atrakcyjności Szarpawy. Rekomendowanym miejscem zakończenia spływu jest śluza Gdańska Głowa. Warto również wspomnieć, iż Szarpawa należy do „Pętli Żuławskiej”.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (brak nurtu, duża szerokość, brak przenosek)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak mało atrakcyjny

5.14.3. Wisła Królewiecka 12 km

Wisła Królewiecka to kolejne ramię delty Wisły, które jest jednocześnie odnogą Szarpawy. Rzeką otoczona z dwóch stron wałami przeciwpowodziowymi jest monotonna krajobrazowo i mało atrakcyjna turystycznie. Ze względu na praktyczny brak nurtu i swoją nieuciążliwość ciek jest idealnym szlakiem dla początkujących kajakarzy i rodzin z dziećmi. Spływ należy rozpocząć w Rybinie lub potraktować Wisłę Królewiecką jako przedłużenie trasy z Osłonki (Szarpawa). Po niecałych 12 km spływu spokojną rzeką, kajakarze docierają do końcowego etapu szlaku – ujścia rzeki do Zalewu Wiślanego. Zarówno Rybina jak i Sztutowo oferują dość dobre zagospodarowanie turystyczne – pomosty żeglarskie, sklepy, pola namiotowe. Dodatkowo, w Sztutowie istnieje możliwość zwiedzenia obozu koncentracyjnego z czasów II Wojny Światowej KL Stutthof. Tak samo jak Szarpawa, Wisła Królewiecka wchodzi w skład „Pętli Żuławskiej”.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy (odpowiedni dla początkujących)

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy (brak nurtu, brak przenosek)

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak mało atrakcyjny

5.15. Szlak Świętej i Tugi (25 km)

5.15.1. Święta i Tuga 25 km

Święta i Tuga (Tuga) to sztandarowy przykład żuławskiej rzeki. Spokojna, wręcz monotonna, o niepowtarzalnym, tajemniczym uroku. Brzegi rzeki obramowane są charakterystycznymi dla Żuław wałami przeciwpowodziowymi, a bujna roślinność z paprocią wodną – salwinią, gęsto pokrywa taflę wody. Na szlaku znajduje się kilka ciekawych turystycznie miejscowości, pozwalających na chwilę zapomnieć o wiośle np. Tujsk, Żelichowo, Nowy Dwór Gdański czy Nowy Staw.

Woda w Tudze jest bardzo spokojna, dzięki czemu kajakiem można pływać w obu kierunkach. Przez cały swój bieg rzeka silnie meandruje, prowadząc szerokim korytem aż do Tujska, gdzie wpada do większej Szkarpawy. Pomimo tego, że szlak na całej długości jest bardzo łatwy w okresie letnim zakwity wodnej roślinności znacząco utrudniają, bądź wręcz uniemożliwiają pływanię po rzece. Z tego względu Tuga w tym czasie raczej odradzana jest kajakarzom, szczególnie rodziną z dziećmi i mniej doświadczonym osobom. Spływ warto rozpocząć w Nowym Stawie, chociaż w lipcu i sierpniu ze względu na uciążliwą roślinność wodną warto wybrać Nowy Dwór Gdański.

Trudność szlaku kajakowego: szlak łatwy; idealny dla osób początkujących i dzieci

Uciążliwość szlaku kajakowego: szlak nieuciążliwy; brak przenosek i przeszkód

Atrakcyjność szlaku kajakowego: szlak średnio atrakcyjny

5.16. Szlak Liwy (76 km)

5.16.1. Liwa (w granicach województwa pom.) 76 km

Liwa to silnie urozmaicony i ciekawy szlak kajakowy. Rzekę można podzielić na dwa etapy. Pierwszy, środkowy (znajdujący się w granicach województwa pomorskiego) to najbardziej atrakcyjny odcinek Liwy. Rozpoczyna się on w Prabutach, biegnie przez Jezioro Dzierzgoń i kończy w okolicach Białki. Jest silnie zalesiony (lasy kwidzyńskie), obfituje w urokliwe zakątki i dobrze zagospodarowane pola biwakowe. Głównym problemem na tym odcinku jest niski stan wody, co może wiązać się z koniecznością holowania kajaka. Licznie występujące trudne przenoski zwiększają tylko uciążliwość szlaku.

Drugi etap rozpoczyna się od Białki i ciągnie się aż do zabytkowej śluzy w Białej Górze, gdzie można zakończyć spływ bądź kontynuować go Nogatem w kierunku Malborka. Odcinek ten, znacznie różni się od środkowego biegu Liwy. Od Kwidzyna rzeka jest już tylko uregulowanym kanałem melioracyjnym z wałami przeciwpowodziowymi na obu brzegach. Bardzo łatwy, ale monotonny dolny odcinek Liwy jest idealną propozycją dla niedoświadczonych kajakarzy. Duże urozmaicenie dla dolnego biegu stanowi zabytkowy zamek i Stare Miasto w Kwidzynie.

Trudność szlaku kajakowego: środkowy odcinek szlaku- średnio trudny, dolny – łatwy

Uciążliwość szlaku kajakowego: środkowy odcinek szlaku- bardzo uciążliwy, dolny – nieuciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego: środkowy odcinek szlaku- bardzo atrakcyjny, dolny – mało atrakcyjny

6. Rekomendacje i projekty oznakowania poszczególnych rzek

Poniżej przedstawiono analizę istniejącego oznakowania i konieczności jego uzupełnień lub modyfikacji. Rekomendowane oznakowanie każdej z rzek zostało szczegółowo opisane.

Dla każdego planowanego znaku wodnego i drogowego wskazano numer lokalizacji, będący jednocześnie numerem kart znaków oraz oznaczeniem na mapie przebiegu rzek. Przy każdym numerze lokalizacji wskazano także na: miejsce, gminę i powiat w którym znajdują się znaki. Dodatkowo, żeby ułatwić odszukanie lokalizacji znaków w terenie lub na mapach wskazano kilometrą każdej lokalizacji i koordynaty GPS pobrane z geoportal.gov.pl.

W celu dostarczenia kompletu informacji o planowanych w danym miejscu znakach w wierszu z opisem lokalizacji załączono również projekt graficzny drogowego znaku kierunkowego oraz znaku wodnego.

Jeśli planowane jest również umiejscowienie w danej lokalizacji tablicy informacyjno-promocyjnej to taka rekomendacja została również opisana. W przypadku tablic, w kontakcie z właścicielami działek każdorazowo wskazywano, że na wskazanej działce planowana jest również lokalizacja tablicy informacyjno-promocyjnej a udzielona zgoda obejmuje swym zakresem również taki element. Oprócz poniższych tabel informacja o rekomendowanych lokalizacjach tablic znajduje się również w stosownych kartach znaku (w komórce 'inne znaki').

Kolorem czerwonym zaznaczono te lokalizacje, które rekomenduje się do oznakowania w drugim etapie prac znakarskich. Stanowią one około 9% całości rekomendowanych do oznakowania miejsc. Na chwilę obecną dla lokalizacji zaznaczonych na czerwono nie ma bowiem uzgodnień z właścicielami terenu w kwestii możliwości lokalizacji znaku, a w kartach znaku widnieje sformułowanie 'brak informacji o zgodzie'. Oznacza to, że podjęta została próba skontaktowania się z właścicielem działki, przy czym nie nastąpił z różnych powodów kontakt zwrotny. Częstymi przyczynami takiego stanu rzeczy są m.in.: zmiana adresu przez właściciela, śmierć właściciela, niepodjęcie przesyłki. Sytuacja taka nie jest jednak jednoznaczna z odmową – prawdopodobnym jest, że w przyszłości uda się uzyskać zgodę właściciela ponawiając kontakt. Jednak z uwagi na kompletność systemu i późniejszy czas realizacji znakowania terenowego rekomenduje się ich utrzymanie. W przypadkach otrzymania odpowiedzi odmownej w karcie znaku znajduje się stosowna informacja, wskazująca, że otrzymano odpowiedź od właściciela, który nie wyraził zgody na lokalizację znaku. Brak koloru czerwonego oznacza zgodę na przynajmniej jedną ze wskazanych w karcie znaku działek.

Plik zgody znajduje się w folderze oznaczonym numerem lokalizacji. W przypadku zgód zbiorczych plik zgody zbiorczej znajduje się w folderze danej rzeki, a stosowna informacja o zgodzie zbiorczej wskazana jest w karcie znaku.

W ramach aktualizacji oznakowania dla rzek objętych koncepcją dokonano w 2018 r. weryfikacji zakresu planowanych inwestycji i dokonano modyfikacji, tworząc tabele dla poszczególnych rzek. Z uwagi na ich objętość, utworzono z nich dodatkowe załączniki.

W tabelach znajdują się:

- 1) zakres znakowania, objęty koncepcją z roku 2015;
- 2) zmiany, dokonane przez Departament Infrastruktury UMWP i partnerów w latach 2016-2017 w ramach przygotowania projektów (inwestycji) na poszczególnych rzekach;
- 3) zmiany, związane z aktualizacją grafik i lokalizacji znaków oraz zmian zakresu inwestycji, zmian na rzekach w latach 2015-2018 - stan na rok 2018, znaki objęte inwestycjami w ramach PSK (realizowanymi i planowanymi);
- 4) propozycje znaków dodatkowych (poza zakresem projektów), możliwych częściowo do ujęcia w ramach projektów planowanych.

Poniżej zestawiono poszczególne rzeki, objęte koncepcją:

6.1. Brda

Start / Meta: J. Głębokie / Nadolna Karczma

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie zgodne ze standardem PTTK - szczątkowe – nie spełnia standardu oznakowania systemowego, pojedyncze tablice stojące w różnych miejscach

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od J. Głębokiego do Nadolnej Karczmy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 5 System oznakowania rzeki Brdy

6.2. Wielki Kanał Brdy

Start / Meta: Konigort /Lutom

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie zgodne ze standardem PTTK - szczątkowe – nie spełnia standardu oznakowania systemowego

Rekomendacja: Oznakowanie szlaku w granicach województwa pomorskiego od Konigortu do miejscowości Lutom zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 6 System oznakowania Wielkiego Kanału Brdy

6.3. Zbrzyca

Start / Meta: Sominy / ujście do J. Witocznego

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie własne Zaborskiego Parku Krajobrazowego nawiązujące do standardu PTTK - od jeziora Dywańskiego do miejscowości Leśno

Rekomendacja: Należy uzupełnić oznakowanie o nowe lokalizacje zgodnie z kartami projektów w standardzie Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 7 System oznakowania rzeki Zbrzycy

6.4. Ruda

Start / Meta: Płocicz / ujście do Brdy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Płocicz do ujścia rzeki do Brdy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 8 System oznakowania rzeki Rudej

6.5. Chocina

Start / Meta: Zielona Chocina / ujście do Brdy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Zielona Chocina do ujścia do rzeki Brdy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 9 System oznakowania rzeki Chociny

6.6. Młosina

Start / Meta: Leśno / ujście do Zbrzycy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Leśno do ujścia do rzeki Zbrzycy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 10 System oznakowania rzeki Młosiny

6.7. Jez. Krępsko i Szczytno

Start / Meta: J. Szczytno Małe (przesmyk) / koniec J. Krępsko

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie pogładowe jezior w najważniejszych miejscach z wykazaniem połączenia ze szlakiem Brdy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 11 System oznakowania jezior Krępsko i Szczytno

6.8. Jez. Charzykowskie, Karsińskie, Długie

Start / Meta: Małe Swornegacie / Charzykowy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie pogładowe jezior w najważniejszych miejscach z wykazaniem połączenia ze szlakiem Brdy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 12 System oznakowania jezior Charzykowskiego, Karsińskiego, Długiego

6.9. Gwda

Start / Meta: ujście Czernicy / Lędyczek

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie tylko przenoski EW Węgorzewo Szczecineckie wg własnego standardu

Rekomendacja: Ze względu na bardzo krótki odcinek znajdujący się na terenie woj. pomorskiego zalecamy znakowanie zgodne ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK) powiązane z gminami, na terenie których płynie Gwda w woj. wielkopolskim (rzeka jest granicą województw)

Tabela 13 System oznakowania rzeki Gwdy

6.10. Czernica

Start / Meta: Sporysz / ujście do Gwdy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Sporysz do ujścia Czernicy do rzeki Gwdy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 14 System oznakowania rzeki Czernicy

6.11. Biała

Start / Meta: Jeziernik / Czernica (Dzików)

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania (na szlaku pojawiają się tablice informacyjne z mapką ale bez kilometrażu i podziałki)

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Jeziernik do ujścia Białej do rzeki Czernica zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 15 System oznakowania rzeki Białej

6.12. Wda

Start / Meta: J. Wieckie / Błędno

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie szczątkowe zgodne ze standardem PTTK, pozostałe na szlaku znaki znajdują się w złym stanie technicznym, jest ich niewiele i nie stanowią systemu

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od jeziora Wieckiego do granic województwa pomorskiego - okolice Błędna - zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 16 System oznakowania rzeki Wdy

6.13. Kanał Wdy

Start / Meta: Borsk / Cegielnia

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie szczątkowe zgodne ze standardem PTTK, pozostałe na szlaku znaki znajdują się w złym stanie technicznym, jest ich niewiele i nie stanowią systemu

Rekomendacja: Oznakowanie Kanału Wdy od jazu w Borsku do okolic Cegielni, zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 17 System oznakowania Kanału Wdy

6.14. Graniczna z Trzebiochą i Pilicą

Start / Meta: Korne Młyn / ujście do Wdy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Korne Młyn do ujścia Trzebiochy do Wdy w okolicach Loryńca zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 18 System oznakowania rzek Granicznej z Trzebiochą i Pilicą

6.15. Jeziora Jelenie i Gołuń

Start / Meta: początek jeziora Jelenie Skoczowo 9 (ośrodek Politechniki Gdańskiej) / Gołuń (Jacht Klub Portowiec)

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie poglądowe jezior w najważniejszych miejscach z wykazaniem połączenia ze szlakiem Wdy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 19 System oznakowania jezior Jelenie i Gołuń

6.16. Jeziora Cheb, Słupino i Słupinko

Start / Meta: J. Cheb / ujście do Wdy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie szlaku uzupełniającego dla szlaku Wdy - oznakowanie zgodne ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK), dwukierunkowe ze względu na charakter tego odcinka

Tabela 20 System oznakowania jezior Cheb, Słupino i Słupinko

6.17. Niechwaszcz

Start / Meta: Chłopowiec / ujście do Wdy (Czarna Woda)

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie szlaku uzupełniającego dla szlaku Wdy - oznakowanie zgodne ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK), wymagana inwentaryzacja szlaku, celem opracowania znakowania dla szlaku Niechwaszcz.

6.18. Wierzycy

Start / Meta: J. Wierzysko / Gniew

Istniejące oznakowanie: Istnieje pełne oznakowanie od miejscowości Stary Bukowiec do Gniewu. Oznakowanie wykonane przez LOT Kociewie zgodny ze standardami znakowania PTTK i dodatkowe tablice LOT Kociewie

Rekomendacja: Rozszerzyć oznakowanie wodne od jeziora Wierzysko do Starego Bukowca zgodnie ze standardem przyjętym przez LOT Kociewie aby uzyskać spójny system oznakowania. Tablice informacyjno-promocyjne powinny natomiast być zgodne ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK).

Tabela 21 System oznakowania rzeki Wierzycy

6.19. Wietcisa

Start / Meta: Skarszewy / ujście do Wierzycy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie szlaku od Skarszew do ujścia Wietcisy do rzeki Wierzycy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 22 System oznakowania rzeki Wietcisy

6.20. Wieprza z Pokrzywną

Start / Meta: Glewnik / Pomiłowo

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie szlaku od miejscowości Glewnik do granic województwa pomorskiego (okolice Pomiłowa) zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 23 System oznakowania rzek Wieprzy i Pokrzywnej

6.21. Studnica

Start / Meta: Miastko / ujście do Wieprzy

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie odcinkowe od Miastka do Kawczyna - zawiera tylko informacje o kilometrażu, w dalszej części brak oznakowania. Oznakowanie nie jest zgodne ze standardem przyjętym w projekcie KPP.

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Miastka do ujścia Studnicy do rzeki Wieprzy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 24 System oznakowania rzeki Studnicy

6.22. Słupia

Start / Meta: Gowidlino / Ustka

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie szlaku zostało wykonane przez LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi w 2008. Od tego czasu nie było uzupełniane, konserwowane, liczne ubytki na całym szlaku.

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Gowidlina do Ustki zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 25 System oznakowania rzeki Słupi

6.23. Kamienica

Start / Meta: Tuchomie CMS / Gałąźnia Mała

Istniejące oznakowanie: Oznakowanie powyżej miejscowości Tuchomie - standard oznakowania własny

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Tuchomie do Gałęźni Małej zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 26 System oznakowania rzeki Kamienicy

6.24. Bytowa

Start / Meta: Bytów / ujście do Słupi

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Bytów do ujścia do szlaku rzeki Słupi zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 27 System oznakowania rzeki Bytowy

6.25. Skotawa

Start / Meta: Jawory-Budowo / Dębica Kaszubska

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie szlaku uzupełniającego dla szlaku Słupi - oznakowanie zgodne ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK), wymagana inwentaryzacja szlaku, celem opracowania znakowania dla szlaku Skotawy.

6.26. Łupawa

Start / Meta: Łupawsko / Gardna Wielka

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Łupawsko do jeziora Gardno (Retowo/Gardna Wielka) zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 28 System oznakowania rzeki Łupawy

6.27. Bukowina

Start / Meta: Skrzyszewo / Kozin

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Skrzyszewa do ujścia Bukowiny do rzeki Łupawy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 29 System oznakowania rzeki Bukowiny

6.28. Łeba

Start / Meta: Paraszyno / Gać

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego dostępnego szlaku od miejscowości Paraszyno do miejscowości Gać zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 30 System oznakowania rzeki Łeby

6.29. Chełst

Start / Meta: Stilo / Łeba

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego dostępnego szlaku od miejscowości Stilo do miejscowości Łeba zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 31 System oznakowania rzeki Chełst

6.30. Reda

Start / Meta: Zamostne / ujście do Zatoki

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Zamostne do granicy rezerwatu Beka zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 32 System oznakowania rzeki Redy

6.31. Piaśnica

Start / Meta: J. Żarnowieckie / ujście do morza

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od początku jeziora Żarnowieckiego (południowy brzeg) do ujścia do morza w Dębkach zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 33 System oznakowania rzeki Piaśnicy

6.32. Czarna Woda (Wda)

Start / Meta: Kłanino / ujście do morza

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Kłanino do ujścia do morza zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 34 System oznakowania rzeki Czarnej Wody (Wdy)

6.33. Radunia

Start / Meta: Ostrzyce / ujście do Motławy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania kajakowego - istnieje tylko oznakowanie szlaku elektrowni wodnych

Rekomendacja: Oznakowanie od Ostrzyc z pominięciem odcinka zamkniętego Jaru Raduni do ujścia Raduni do rzeki Motławy zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 35 System oznakowania rzeki Raduni

6.34. Kółko Jezior Raduńskich

Start / Meta: Stężycza / Gołubie

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie Kółka Raduńskiego na odcinku od Stężyczy do Gołubia zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 36 System oznakowania Kółka Jezior Raduńskich

6.35. Motława

Start / Meta: Suchy Dąb / Gdańsk

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Suchego Dębu do Gdańska zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 37 System oznakowania rzeki Motławy

6.36. Martwa Wisła, Śmiała Wisła, Opływ Motławy

Start / Meta: Przegalina / Gdańsk Stogi

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie Martwej Wisły i Śmiałej zgodnie z oznakowaniem szlaków żeglownych (odwrotny kilometr w stosunku do kilometra kajakowego)

Tabela 38 System oznakowania rzek: Martwa Wisła, Śmiała Wisła, Opływ Motławy

6.37. Nogat

Start / Meta: Biała Góra ujście do Szkarpawy (Osłonka)

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Białej Góry do ujścia do Szkarpawy (Osłonka) zgodnie z oznakowaniem szlaków żeglownych - oznakowanie kajakowe w miejscach postojowych i biwakowych

Tabela 39 System oznakowania rzeki Nogat

6.38. Szkarpawa

Start / Meta: Gdańska Głowa ujście do Zalewu Wiślanego (Osłonka)

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Gdańskiej Głowy do ujścia do Zalewu Wiślanego (Osłonka) zgodnie z oznakowaniem szlaków żeglownych - oznakowanie kajakowe tylko w miejscach postojowych i biwakowych

Tabela 40 System oznakowania rzeki Szkarpawy

6.39. Wisła Królewiecka

Start / Meta: Rybina / ujście do Zalewu Wiślanego

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od Rybiny do ujścia do Zalewu Wiślanego (Kobyła Kępa) zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK), wymagana inwentaryzacja szlaku, celem opracowania znakowania dla szlaku Wisły Królewieckiej.

6.40. Święta i Tuga

Start / Meta: Nowy Staw / ujście do Szkarpawy

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku do Nowego Stawu do ujścia do rzeki Szkarpawy (Chełmek) zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 41 System oznakowania rzeki Święta i Tuga

6.41. Liwa

Start / Meta: Julianowo / ujście do Nogatu

Istniejące oznakowanie: Brak oznakowania

Rekomendacja: Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Julianowo do Białej Góry zgodnie ze standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych (PSK)

Tabela 42 System oznakowania rzeki Liwy

UWAGA: Rekomenduje się, aby oznakowanie uzupełniające (poza realizowanymi projektami) było wykonane zbiorczo - w skali całego województwa - w oparciu o opracowane karty zadań. -Obniży to koszty zadania oraz ułatwi jego skoordynowanie.

Spis Tabel w dokumencie

Tab. 1. Oznakowanie drogowe w przedsięwzięciu Pomorskie Szlaki Kajakowe	
Tab. 2 Zestawienie prognozowanych kosztów prac wynikających z koncepcji (prognoza 2015 r.)	
Tab. 3 Spławne szlaki kajakowe województwa pomorskiego	
Tab. 4 Spławne szlaki kajakowe województwa pomorskiego z podziałem na powiaty i gminy	
Tabela 5 System oznakowania rzeki Brdy	40
Tabela 6 System oznakowania Wielkiego Kanału Brdy	40
Tabela 7 System oznakowania rzeki Zbrzycy	40
Tabela 8 System oznakowania rzeki Rudej	40
Tabela 9 System oznakowania rzeki Chociny	40
Tabela 10 System oznakowania rzeki Młosiny	41
Tabela 11 System oznakowania jezior Krępsko i Szczytno	41
Tabela 12 System oznakowania jezior Charzykowskiego, Karsieńskiego, Długiego	41
Tabela 13 System oznakowania rzeki Gwdy	41
Tabela 14 System oznakowania rzeki Czernicy	41
Tabela 15 System oznakowania rzeki Białej	42
Tabela 16 System oznakowania rzeki Wdy	42
Tabela 17 System oznakowania Kanału Wdy	42
Tabela 18 System oznakowania rzek Granicznej z Trzebiechą i Pilic	42
Tabela 19 System oznakowania jezior Jelenie i Gołoń	42
Tabela 20 System oznakowania jezior Cheb, Słupino i Słupinko	43
Tabela 21 System oznakowania rzeki Wierzycy	43
Tabela 22 System oznakowania rzeki Więcisy	43
Tabela 23 System oznakowania rzek Wieprzy i Pokrzywnej	43
Tabela 24 System oznakowania rzeki Studnicy	44
Tabela 25 System oznakowania rzeki Słupi	44
Tabela 26 System oznakowania rzeki Kamienicy	44
Tabela 27 System oznakowania rzeki Bytowy	44
Tabela 28 System oznakowania rzeki Łupawy	45
Tabela 29 System oznakowania rzeki Bukowiny	45
Tabela 30 System oznakowania rzeki Łeby	45
Tabela 31 System oznakowania rzeki Chełst	45
Tabela 32 System oznakowania rzeki Redy	45
Tabela 33 System oznakowania rzeki Piaśnicy	46
Tabela 34 System oznakowania rzeki Czarnej Wody (Wdy)	46
Tabela 35 System oznakowania rzeki Raduni	46
Tabela 36 System oznakowania Kółka Jezior Raduńskich	46
Tabela 37 System oznakowania rzeki Motławy	46
Tabela 38 System oznakowania rzek: Martwa Wisła, Śmiała Wisła, Opływ Motławy	47
Tabela 39 System oznakowania rzeki Nogat	47
Tabela 40 System oznakowania rzeki Szkarpany	47
Tabela 41 System oznakowania rzeki Święta i Tuga	47
Tabela 42 System oznakowania rzeki Liwy	48

	Rzeka	Start	Meta	Istniejące oznakowanie	Rekomendacje
9	Łeba	Paraszyno	Gać	Brak oznakowania	Oznakowanie całego dostępnego szlaku od miejscowości Paraszyno do miejscowości Gać zgodnie z nowym standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych
	Kanał Chelst	Stilo	Łeba	Brak oznakowania	Oznakowanie całego dostępnego szlaku od miejscowości Stilo do miejscowości Łeba zgodnie z nowym standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych
	Święta Tuga	Nowy Staw	ujście do Szarpawy	Brak oznakowania	Oznakowanie całego szlaku do Nowego Stawu do ujścia do rzeki Szarpawa zgodnie z nowym standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych
	Liwa	Julianowo	ujście do Nogatu	Brak oznakowania	Oznakowanie całego szlaku od miejscowości Julianowo do ujścia do rzeki Nogat zgodnie z nowym standardem Pomorskich Szlaków Kajakowych

Opracowanie: A. Tendernenda